

Sisekaitseakadeemia
Päästekolledž

Tiit Umbsaar

VABATAHTLIKU RESERVPÄÄSTERÜHMA
PERSPEKTIIVID PÄÄSTEAMETI TEENUSTE MUDELIS
Lõputöö

Juhendaja:
Leonid Pahhutši, MA

Tallinn 2012

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Päästekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2012
Töö pealkiri: Vabatahtliku Reservpäästerühma perspektiivid Päästeameti teenuste mudelis Töö pealkiri võõrkeeles: The perspectives of the Volunteer Reserve Rescue Team in the model of services in Estonian Rescue Board	
Töö autor: Tiit Umbsaar	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Antud lõputöö on kirjutatud teemal "Vabatahtliku Reservpäästerühma perspektiivid Päästeameti teenuste mudelis." Töö põhiosa on kirjutatud 38 leheküljel, töös on 1 joonist, 3 tabelit ja 6 lisa. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning võõrkeelne kokkuvõte inglise keeles.</p> <p>Vabatahtlikke organisatsioone ja üldisemalt kolmandat sektorit, kaasatakse üha enam avalike teenuste pakkujana. Eesti rahvastik vananeb ja väheneb ning juba praegu ei ole võimalik kõiki avalikke teenuseid endises mahus ülal pidada. Eesti turvalisuspoliitika põhisuundades aastani 2015 on välja toodud, et vabatahtlikke ja mittetulundussektorit kaasatakse üha rohkem korrakaitssesse nii igapäevaste avaliku korra ohtude ennetamiseks kui ka suuremahuliste õnnetuste tagajärgede leevendamiseks. Töö eesmärgiks oli saada teada, millisen riigi esindajad tahavad organisatsiooni näha ning välja selgitada Vabatahtliku Reservpäästerühma võimalik perspektiiv päästetööde tegemisel, arvestades Päästeameti kehtestatud teenuste mudeliga. Eesmärgini jõudmiseks kasutas autor kvalitatiivset uurimismeetodit. Andmete kogumise viisiks olid ekspertintervjuud Päästeameti juhtivate ametnikega.</p> <p>Läbiviidud uuringu ja intervjuude tulemusel leidis kinnitust, et Päästerühm on üks efektiivsemaid ja laiapõhjalisemaid partnereid päästetööde teenuste tagamisel. Lõputöö tulemusena tegi autor ettepanekuid Päästerühma efektiivsemaks kaasamiseks päästetöödele, rühma liikmete paremaks motiveerimiseks ning täiendavate väljundite leidmiseks</p>	
Võtmesõnad: Vabatahtlik Reservpäästerühm, vabatahtlikud päästjad, Päästeameti teenuste mudel	
Võõrkeelsed võtmesõnad: Volunteer Reserve Rescue Team, volunteer rescuers, the model of services in Estonian Rescue Board	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Margus Möldri	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Leonid Pahhutši	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. VABATAHTLIKUD ORGANISATSIOONID AVALIKU SEKTORI ÜLESANNETE TÄITJANA	7
1.1. Ülevaade vabatahtlikkusest.....	7
1.2. Vabatahtlike organisatsioonide tüpologia.....	10
1.3. Vabatahtlik organisatsioon päästesüsteemis	13
2. VABATAHTLIKE PÄÄSTEORGANISATSIOONIDE KOHT PÄÄSTEAMETI TEENUSTEMUDELIS	16
2.1. Päästeameti teenuste analüüs	16
2.2. Vabatahtlikud päästeorganisatsioonid ja nende võrdlus.....	19
2.3. Päästerühma sobivus Päästeameti teenuste mudelisse.....	22
3. PÄÄSTERÜHM PÄÄSTEAMETI TEENUSTE MUDELIS	26
3.1. Päästerühma poolt täidetavad teenused	26
3.2. Päästerühma päästeressursi jätkusuutlikkuse tagamise meetmed.....	28
3.3. Päästerühma täiendavad kasutusvõimalused	29
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	35
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	38
LISA 1. Intervjuude ankeetküsimustik	39
LISA 2. Päästeameti teenuste loetelu	41
LISA 3. Teenuskaardi vorm	43
LISA 4. Teenuskaartide uuendamise kord	47
LISA 5. Päästkeskuse poolt päästerühmale kasutusse antud vara nimekiri	49
LISA 6. Ekspertintervjuude kokkuvõte	51

SISSEJUHATUS

Kolmandat sektorit ning selle hulgas ka vabatahtlikke organisatsioone kaasatakse üha enam avalike teenuste pakkujana. Eesti rahvastik vananeb ja väheneb, sellest tulenevalt jääb riigi tulubaas väiksemaks ning väheneb võimekus kõigi avalike teenuste täitmiseks. Päästeala rahastamisvõimalused on samuti vähenenud ning selleks et säilitada kvaliteetset päästeteenust on suurenenud vajadus osade ülesannete suunamiseks vabatahtlikele organisatsioonidele. Arvestades Eesti riigi üha suurenevat huvi delegeerida teatud teenused kodanikuühiskonnale on lõputöös käsitletav temaatika aktuaalne. Ka Eesti turvalisuspoliitika põhisuundades aastani 2015 on välja toodud, et vabatahtlikke ja mittetulundussektorit kaasatakse üha rohkem korrakaitssesse nii igapäevaste avalikku korda häirivate ohtude ennetamiseks kui ka suuremahuliste õnnetuste tagajärgede leevendamiseks.

Praegusel hetkel on päästetööd jagatud Päästeameti peadirektori 09.03.2012 käskkirjaga nr. 106 kuueteistkümneks erinevaks päästevaldkonna teenuseks. Vabatahtlikud on hetkeseisuga kaasatud, aga vaid üksikute teenuste osavõimekuste katmisel. Arvestades, et päästkeskuste ressursid on suhteliselt piiratud, oleks kindlasti vajalik leida võimalusi vabatahtlike kasutamiseks suurema osa teenuste katmisel.

Käesoleva lõputöö uurimisobjektiks on MTÜ Vabatahtlik Reservpäästerühm (edaspidi Päästerühm) ja tema perspektiiv Päästeameti (edaspidi PääA) teenuste mudelis. Päästerühm on, tulenevalt oma põhikirjast, vabatahtlikkuse alusel tegutsev mittetulundusühing, mille peamiseks ülesanneteks on elukutseliste päästjate abistamine suurõnnetuste (metsatulekahjud, rannikureostus) korral, tule- ning veeohutuse alase ennetustöö tegemine ja politsei toetamine kadunud inimeste otsingutel maastikul ja varemeis. Päästerühmal on loetletud teenuste osutamiseks sõlmitud koostöölepingud nii Päästeameti Põhja päästkeskuse kui ka Tallinna linnaga (Aegna saare valve).

Töö eesmärk on välja selgitada, millisena soovib riik näha Päästerühma ning milline on organisatsiooni võimalik perspektiiv päästetööde tegemisel, arvestades Päästeameti teenuste mudeliga. Teenuse efektiivseks tagamiseks on oluline teada, milline vabatahtliku organisatsiooni mudel toimib tänapäeva Eesti päästesüsteemis paremini. Tulenevalt seatud eesmärgist selgub ka see, kas organisatsioonil sellisel kujul on võimalik püsima jääda. Lõputöö probleemistik keskendub Päästerühma laadse (teenusepõhise) vabatahtliku organisatsiooni mudeli toimivuse analüüsimisele praeguses Eesti päästesüsteemis.

Lõputöös püstitatud eesmärg saavutamiseks on vaja vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

- Milline vabatahtliku organisatsiooni ülesehitus on teenuste mudelis efektiivsem?
- Milliste meetmete rakendamisega on võimalik tagada piisava päästeressursi olemasolu Päästerühma lepinguliste kohustuste täitmiseks?
- Milliste teenuste pakkumises Päästeametile suudab Päästerühm olla enim konkurentsivõimeline?

Töös on püstitatud hüpotees, mille kohaselt Päästeametile teenuse osutamise leping on oluline stiimul, mis tagab Päästerühma toimivuse. Teenuse sisseostmise lõpetamisel Päästerühm lõpetab oma eksisteerimise senisel kujul.

Lähtudes püstitatud eesmärgist on lõputöö rakendusliku iseloomuga. Uurimistöös kasutatakse kvalitatiiivset uurimismeetodit, andmete kogumise viisiks on ekspertintervjuud Päästeameti juhtivate ametnikega. Täiendavate andmeallikatena kasutatakse Päästerühma motivatsiooniuringut (2009), Eesti turvalisuspoliitika põhisuundasid aastani 2015 (Riigikogu 10.06.2008 otsus) ja Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsiooni (Siseministri käskkiri 22.04.2009 nr 54), mille põhjal viiakse läbi dokumendianalüüs.

Lõputöö esimene peatükk on teoreetiline, milles autor selgitab vabatahtlikkuse ja vabatahtlike organisatsioonide olemust. Selle eesmärk on anda ülevaade vabatahtlike

organisatsioonide tekkest, edasisest eksisteerimisest ning arenemisest. Kõigest eelpool toodust võib teha järeldusi päästesüsteemis toimivate vabatahtlike organisatsioonide jätkusuutlikkuse kohta. Teine peatükk on uurimistöö empiiriline osa, mille käigus autor kogub ning analüüsib informatsiooni, et leida vastused uurimisküsimustele. Vastuste saamiseks analüüsib autor Päästeameti teenuste mudelit, ning Päästerühma organisatsioonilist jätkusuutlikkust (motivatsiooniuring) ja riiklikke arengusuundi. Täiendavalt viiakse läbi ekspertintervjuud selgitamaks välja Päästeameti nägemust Päästerühma teenuste kasutamisest tulevikus. Lisaks sellele uuritakse ka statistikat ja päästealast dokumentatsiooni, et saada teavet vabatahtlike päästeorganisatsioonide tegevuse tulemuste ning juriidiliste aluste kohta. Lõputöö kolmandas peatükis, tuginedes teoreetilise ja empiirilise osa käigus läbitöötatud andmetele ja analüüsi tulemustele, teeb autor järeldused ning ettepanekud Päästerühma efektiivsemaks kaasamiseks pääste teenuste täitmiseks.

Autor tänab Päästerühma liikmeid ja päästeametnikke, kes oma töökoormusele vaatamata leidsid aega uurimistöö jaoks vajalike andmete edastamiseks. Samuti loodab autor, et antud töö tulemusena saadud seisukohti arvestatakse edaspidi vabatahtlike kaasamisel päästeteenuste osutamiseks.

1. VABATAHTLIKUD ORGANISATSIOONID AVALIKU SEKTORI ÜLESANNETE TÄITJANA

1.1. Ülevaade vabatahtlikkusest

Erinevates riikides ja erinevate autorite poolt on vabatahtlikku tegevust defineeritud erinevalt. Eesti vabatahtliku tegevuse definitsiooni kohaselt on see tegevus, mida tehakse vabast tahtest ja tasu saamata, et aidata kedagi, peale oma perekonna või sugulaste. See võib olla igasugune tegevus, mida inimesed otse või läbi organisatsiooni teevad, naabruskonna või kodukandi elukeskkonna parandamiseks või mõni muu tegevus ühiskonna hüvanguks. (Ender, Mänd, Möller 2009)

Tuginedes Cnaani poolt esitatud teooriale, toob Rochester välja vabatahtliku tegevuse neli põhimuutujat, milledeks on (Rochester 2006):

- vaba valik;
- tasu;
- tulusaajad;
- struktuur.

Vaba tahe tähendab nii täielikku vabatahtlikkust kui ka võimalust otsustada, kas võtta endale kohustused või mitte, samas kui kohustused on võetud, siis tuleb neid ka täita. Vabatahtlikku tegevust tehakse üldjuhul tasu saamata, kuid eksisteerib ka tegevusega kaasnevate kulude katmist või osadel juhtudel madala palga maksmist. Tulu saajateks on laiemalt ühiskond, samas toob vabatahtlik tegevus kasu ka inimesele endale, läbi uute kogemuste, oskuste, tutvuste jne. Vabatahtliku tegevuse struktuur võib olla nii formaalne kui mitteformaalne. Formaalne vabatahtlik tegevuse tähendab, et tegevus toimub organiseeritud kontekstis. (Toepler, Anheier 2004)

Lõputöö raames lähtub autor uus-institutsionalismi lähtekohast, mis käsitleb isoformismi teemat, ehk miks organisatsioonid omavahel sarnanevad. Lõputöö seisukohalt tähendab see seda, miks on Päästerühm muutumas sarnasemaks era- ja avaliku sektori organisatsioonidele. Sundiv isomorfism, mida valitsus ja teised rahastajad kasutavad, aitab seletada mittetulundusühingute muutumist mitteformaalsetest, vabatahtlikest ja amatöörlikest gruppidest üha enam bürokraatlikeks ja professionaliseerunud organisatsioonideks, mida tingib peale sunnitud arvepidamine, monitooringu jne vajadused. Matkivad surved aitavad seletada, miks mittetulundusühingud, kes on silmitsi rahalise ebakindlusega, hakkavad kasutama äritehnikaid ja tegema tegevusi, millega teenib tulu. (Toepler, Anheier 2004)

Bennet viitab oma artiklis probleemile, et valitsuse rahastamine, millega kaasneb bürokraatia ja kontroll, et tagada teenuse kvaliteeti ja ühtsust, lämmatab ära paindlikkuse, loovuse ja erinevuse, mille pärast vabatahtlikud organisatsioonid valitsusele meeldisid. (Bennett 2008)

Isomorfism aitab seletada miks organisatsioonid muutuvad, samas ei käsitle see küsimust kas muutusega kaasneb ka organisatsiooni langus või läbikukkumine. Lõputöö seisukohalt on organisatsiooni ökoloogia kasulik, sest antud teoorias tuuakse välja, et muutus organisatsiooni põhitunnustes võib kaasa tuua organisatsiooni läbikukkumise. Samas organisatsiooni isomorfism institutsionaalse keskkonnaga suurendab legitiimsust ja seega pakub suuremat ligipääsu ressurssidele, mis vähendab väljasuremise määra. (Singh, Lumsden 1990)

Majanduslikult elujõuline organisatsioon, mis katab vabatahtliku tegevusega seotud kulusid, mõjub vabatahtlike kogemusele positiivselt kõige suurema hulga motiivide osas: saada uusi teadmisi ja kogemusi, aidata teisi, anda oma panus valdkonda, veeta aega kasulikult, suhelda teiste inimestega. Hea mainega organisatsioon avaldab vabatahtlike kogemusele positiivset mõju järgmiste motiivide osas: saada uusi teadmisi ja kogemusi, anda panus valdkonda, tunda ennast vajalikuna ja arendada ühiskonda üdiselt. Organisatsioon, mis suudab ühiskonda mõjutada, avaldab vabatahtlike kogemusele positiivset mõju järgmiste motiivide osas: soov teisi aidata, suhelda teiste

inimestega ja tunda end vajalikuna. Vaatamata sellele, et erinevate motiividega vabatahtlike jaoks on olulised erinevad organisatsiooni tegevused, saab öelda, et kõik nimetatud organisatsioonipoolsed tegevused on olulised selleks, et vabatahtlikele positiivset kogemust anda ja nende motivatsiooni edaspidiseks panustamiseks maksimeerida. Siiski on aga oluline erinevat motivatsiooni-tüüpi vabatahtlike põhivajaduste tuvastamine. Uusi kogemusi ja teadmisi otsival vabatahtlikul kaob huvi, kui teda piisavalt ei juhendata ega anta tema tegevusele piisavalt tagasisidet, mis võimaldaks protsessist maksimaalselt õppida. Uusi vabatahtlikke ei saa tekkida, kui neile ei anta piisavalt informatsiooni tegutsemisvõimaluste kohta. Vabatahtlike huvi saab hoida üleval sellega, kui neile piisavalt erinevaid tegutsemisvõimalusi antakse. Selleks, et vabatahtliku panusest maksimaalselt kasu oleks, on vajalik olulisemaid tegemisi kajastada ka avalikkuses, et see suuremat kandepinda saaks. Samuti mõjuvad positiivselt vabatahtlike kogemusele ka organisatsiooni üldise arengu näitajad. (Ender, Mänd, Möller 2009)

Põhjused, miks inimesed tulevad vabatahtlikuks, on erinevad, aga nende põhilisi ajendeid välja selgitades on võimalik pakkuda vabatahtlikele väga väärtuslikku kogemust. Eneseharimissoovist ajendatud vabatahtliku motivatsioon on kõrge vaid siis, kui talle pakutakse õpiprotsessi. Suhtlemisalti inimese huvi hoiab üleval võimalus sümpaatsete inimestega koos kasulikult aega veeta, omaette tegutsedes ei pruugi ta nii motiveeritud olla. Need on vaid mõned näited, millega on vaja arvestada, et vabatahtlike motivatsiooni hoida. (Kes on Eesti vabatahtlik... 01.2010) Visualiseerimaks vabatahtlikus tegevuses osalemise enim mõjutavaid tegureid, on kasutatud Enderi (2010) poolt koostatud motivaatorite pingerida:

1. tunda ennast vajalikuna – 66%;
2. veeta oma aega kasulikult – 64%;
3. aidata teisi – 63%;
4. võimalus suhelda teiste inimestega – 62%;
5. saada oma tegemistest ja saavutustest rahuolu/õnne – 61%;
6. võimalus veeta meeldivalt aega teiste inimestega – 60%;
7. saada juurde teadmisi/ kogemusi või areneda – 52%;
8. saada uusi tutvavaid, luua kontakte – 51%;

9. parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd – 44%;
10. panustada Eesti ühiskonna üldisesse arengusse – 41%.

Statistikaameti 2011. aastal avalikustatud ajakasutus uuringu (edaspidi AKU) andmetel kuulus aastatel 2009–2010 mõnda mittetulundusühendusse 73 769 inimest ehk 6,2% kõigist vähemalt 10-aastastest Eesti riigi elanikest. Kuigi üks inimene võib kuuluda mitmesse mittetulundusühendusse, oli enamik inimestest liige vaid ühes. Tegelikult on ühenduste tegevuses osalevate inimeste osatähtsus väiksem, kuna kõik mittetulundusühenduse koosseisus olevad inimesed ei ole alati selle aktiivsed liikmed. AKU andmetel oli 7,5% liikmetest nn passiivsed liikmed. Mittetulundusühendustesse kuulumise aktiivsus on erinev, see sõltub inimeste vanusest, haridusest, elukohast ja paljudest muudest teguritest. AKU andmetel ei erinenud ühendustesse kuuluvate meeste ja naiste osatähtsus. Ühendustesse kuuluvate inimeste hulgas olid enam esindatud 25–44-aastased. Eriti palju mittetulundusühendustesse kuuluvaid inimesi oli kõrgema haridusega ja jõukamate inimeste hulgas, kusjuures nii sissetulekute kui ka haridustaseme tõus tõi kaasa ühendustesse kuuluvate inimeste osatähtsuse suurenemise. Kõige levinumad mittetulundusühendused tegutsesid kultuuri ja isetegevuse ning piirkondliku ja kohaliku elu edendamise valdkondades. Mõlemal juhul kuulus 18% mittetulundusühenduse liikmetest vähemalt ühte selles valdkonnas tegutsenud ühendusse. Üle kümnendiku osales veel hariduse ja teaduse, vaba aja ning spordiga tegelenud ühendustes. (Tasuja 2011)

1.2. Vabatahtlike organisatsioonide tüpoloogia

Selleks, et paremini mõista vabatahtlike organisatsioonide olemust ja seda, milliseid teenuseid neilt on võimalik tellida, on vaja teada milliseid erinevaid liike vabatahtlike organisatsioone maailmas leidub. Lähtuvalt eeltoodust toob autor välja erinevad tüpoloogiad, mida maailmas on kasutatud vabatahtlike organisatsioonide liigitamisel.

Vabatahtlikkuse aasta raames töötati ÜRO poolt välja süsteem, mille aluseks võeti Lyons poolt 1998. aastal kirja pandud paradigmad. Vastavalt ÜRO käsitlusele oleksid neli vabatahtlikkuse tüüpi järgmised (Dingle jt 2001; Rochester 2006):

1. Vastastikune abi või eneseabi (ing *mutual aid or self-help*): tõenäoliselt vanim vabatahtliku tegevuse vorm, kus sarnaste probleemide, murede ja tingimustega inimesed teevad koos tööd, et neid küsimusi adresseerida või olukorda parandada. Seda on kirjeldatud ka kui vabatahtlikku tegevust „meie poole, meile”.
2. Filantroopia või teenused teistele (ing *philanthropy and service to others*): see on peamine vabatahtliku tegevuse vorm, millega enamik inimesi Euroopas end samastab. Tavaliselt hõlmab see organisatsiooni, kes värbab vabatahtlikke, et pakkuda ühele või mitmele grupile mingit teenust.
3. Osalemine otsustusprotsessis (ing *participation*): vabatahtlikuna igal tasandil poliitilises või mõnes muus otsustamisprotsessis osalemine, kaasärääkimine.
4. Eestkoste või kampaaniates osalemine (ing *advocacy or campaigning*): kollektiivne tegevus eesmärgiga tagada või ära hoida mingit muutust, nt arengud, mis ohustavad keskkonda või võitlus paremate teenuste eest (nt HIV-positiivsetele inimestele).

Veel üks viis vabatahtlikkuse kaardistamiseks on vaadelda vabatahtlike pühendumise astet, tehes vahet pikaajalise ja lühiajalise vabatahtliku vahel. Pikaajaline vabatahtlik on pühendunud nii organisatsioonile kui ka vabatahtlikule tegevusele üldiselt. Pikaajalised vabatahtlikud otsivad ise organisatsiooni, mis aitab neil tegutseda neile tähtsa teema või põhjuse nimel. Nad justkui värbavad end ise. Peale selle on nad kasvavalt, aina tihedamini organisatsiooniga seotud. Sageli toovad neid konkreetse organisatsiooni juurde nende sõbrad. Pikaajalised vabatahtlikud kujundavad oma tööülesanded tihti peale ise ega vaja alati otsest käsku, et millegagi tegelda, mugandades oma aega ja energiat, kuidas vaja. Nad on valmis tegema igasugust tööd, kuigi see ei pruugi alati olla põnev või väärikas. Ajutised või ka lühiajalised vabatahtlikud on rohkem huvitunud teemadest, mis ei nõua suurt pühendumist ning satuvad organisatsiooni juurde läbi juhusliku ürituse või on “sunnitud” koostööd tegema, kuna sõber või tööandja seda palub/nõuab. Nad ei näe organisatsiooni või enda osalemist selle töös oma elu keske

osana. Nad otsivad tavaliselt konkreetset ja selgelt (ka ajaga) piiritletud tööd ja tahavad kohe teada saada, mida neilt täpselt oodatakse ja kui kaua nad peavad tegutsema. Nad eelistavad teha ühte kindlat tööd ning kuigi nad võivad olla vabatahtlikud terve oma elu, ei püsi nad pikalt ühe organisatsiooni juures. (Möller jt 2008)

EMORi ja PRAXISE uuringus on välja toodud Nancy Macduff'i soovitus kasutada ajutise/lühiajalise vabatahtliku kirjeldamiseks sõna episoodiline ja eristab kolme tüüpi (Möller jt 2008):

1. Ajutine episoodiline vabatahtlik, kes pühendub mingile ettevõtmisele paar tundi või maksimaalselt päeva. Näiteks jagab ta veepudeleid maratonil, teeb leibu kodutute jõulupeol, koristab keskkonnareostust. Sellised vabatahtlikud tegutsevad tavaliselt grupiviisiliselt, talgupõhiselt ja nende peale pikemas perspektiivis väga loota ei saa.
2. Ülemineku või vahepealse aja vabatahtlik, kes on mingi ettevõtmisega regulaarselt seotud, aga ainult lühiajaliselt (vähem kui 6 kuud). Näiteks tudeng, kes teeb mõnes organisatsioonis praktikat.
3. Juhuvabatahtlik, kes korraga pühendub vähe aega, ent kelle peale korraldajad loota võivad (kui kutsutakse, siis enamasti tuleb). Ta ei ole pühendunud ühelegi kindlale ettevõtmisele, vaid tuleb vajadusel appi. Näiteks käib igal aastal metsa koristamas.

Läbiviidud uuringutest tulenevalt on välja toodud mitmeid erinevaid vabatahtlike organisatsioonide tüüpe, kuid üldiselt võib eristada kolme tüüpi vabatahtlike organisatsioone: 1. organisatsioonid, millest selle liikmed kasu saavad (sotsiaalsed, religioossed, vabaaja vajadused); 2. organisatsioonid, mis üritavad mõjutada ühiskonda ja poliitikaid; 3. organisatsioonid, mis pakuvad ühiskonnale teenuseid. (Markham jt 2001)

Teoreetilise raamistiku valikul on oluline arvestada sellega, et autor uurib mittetulundussektoris vabatahtlikkuse alusel tegutsevat organisatsiooni. Peamise teoreetilise raamistikuna võtab autor aluseks Toepleri ja Anheieri (2004) poolt kirjeldatud liikmeid teenivate ja avalikust teenivate MTÜde tüpologia.

Tabel 1. Vabatahtlike organisatsiooni tüüpide võrdlus (Toepleri, Anheieri 2004)

	Liikmeid teeniv MTÜ (assotsiatsioon)	Avalikust teeniv MTÜ (teenuse pakkuja)
Objektiivne tegevus	liikmete heaolu suurendamine	kliendigrupi heaolu suurendamine
Väljund	klubi <i>hea olu</i>	kollektiivne ja era <i>hea olu</i>
Jaotamise kriteerium	solidaarsus	solidaarsus
Väline orientatsioon	sisene, diskrimineeriv (liikmed)	väline, diskrimineeriv (sihtkliendi grupp)
Eesmärgid	keerulised ja hajutatud	keerulised ja selged
Struktuur	mitteformaalne	formaalne
Aruandluskohustus ja kontroll	liikmed	juhtkond
Otsustamine	demokraatlik	hierarhiline
Osalejad	vabatahtlik	vabatahtlik /pool-vabatahtlik
Motivatsioon	solidaarne	solidaarne/eesmärgiline
Ressursid	annetused	annetused/kaubanduslik
Suurus	väike	keskmine

1.3. Vabatahtlik organisatsioon päästesüsteemis

Päästet abistavate vabatahtlike tegevus jaotub tinglikult kolme valdkonda: päästetööd, ennetustöö ja päästealase kultuuri hoidmine ja arendamine. Päästetöö valdkond hõlmab alalist väljasõiduvalmidust ja suurõnnetusteks ja -sündmusteks valmisolekut (päästetöödejuht kaasab vastavalt vajadusele). Ennetustöö valdkond hõlmab endas üleriigilistesse ja regionaalsetesse projektidesse kaasamist, seltside poolt algatatud projekte ja iseseisvat teavitustööd kogukondlikul tasandil. Päästealase kultuuri hoidmise ja arendamise valdkond hõlmab endas tuletõrjemuuseumide tegevust, tuletõrjeorkestrite tegevust, tuletõrjesporti ja teiste tuletõrjealaste traditsioonide hoidmist ning edendamist. (Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsiooni kinnitamine Siseministri 22.24.2009 käskkiri nr 54)

Päästeseaduse mõistes on vabatahtlik päästja isik, kes vabatahtlikult osaleb päästetööl või ennetustööl seaduses sätestatud alustel ja korras. Osalemine päästetööl on vabatahtliku päästja poolt päästetöö tegemine koos päästeametnikuga või päästeametniku korraldusel. Vabatahtlik päästja lähtub oma tegevuses ja meetmete rakendamisel seaduslikkuse, proportsionaalsuse ja otstarbekuse põhimõttest ja kohaldab meetmeid isiku suhtes, kellest oht lähtub või kes ise on ohustatud. (Päästeseadus, vastu võetud 05.05.2010) (edaspidi Päästeseadus)

Vabatahtliku päästja väljaõpet korraldab päästekeskus. Vabatahtliku päästja väljaõpe on kaheastmeline. Esimese astme õppes omandatakse vabatahtliku päästja tööks vajalikud algteadmised ja oskused. Õpe kestab vähemalt 16 tundi ning lõpeb arvestusega. (Päästeseadus)

Esimese astme õppe läbinud vabatahtlik päästja võib iseseisvalt osaleda ennetustööl ning päästeametniku korraldusel ja koos temaga osaleda päästetööl, siseneda päästetöökäigudesse ja kasutada päästesündmuse käigus vahetatuid sunde Päästeseaduses sätestatud alustel ja korras. (Päästeseadus)

Vabatahtliku päästja teise astme õppe eelduseks on esimese astme õppe edukas läbimine ja vabatahtliku päästjana tegutsemise vähemalt üheaastane kogemus. Teise astme õpe kestab vähemalt 36 tundi ning õppes omandatakse iseseisvaks ülesande täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused ning lõpeb arvestusega. (Päästeseadus)

Teise astme õppe läbinud vabatahtlik päästja võib iseseisvalt päästeametniku korraldusel osaleda päästetööl, siseneda päästetöökäigudesse ja kasutada päästesündmuse käigus vahetatuid sunde Päästeseaduses sätestatud alustel ja korras. (Päästeameti poolt vabatahtlikule päästjale ja juriidilisele isikule hüvitatavad kulu liigid ning hüvitise suuruse määramise ja maksmise kord, vastu võetud Siseministri 07.12.2010 määrusega nr 61) (edaspidi SM määrus nr 61)

Vabatahtlikule päästjale laienevad päästetöödel Päästeseadusest tulenevad sotsiaalsed tagatised ning Päästeseaduse 10. lõikes hüvitatakse vabatahtlikule päästjale, kellega on sõlmitud tsiviilõiguslik leping, transpordi-, side- ja muud päästetööd või ennetustööl osalemisega kaasnevad vajalikud kulud. (Päästeseadus)

2009. a. välja töötatud päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsiooni kohaselt otsustati, et aastaks 2012 on Eestis 1200 abipäästjat, kes on vajadusel valmis tegema päästetöid ja 500 abipäästjat, kes abistavad päästet päästesündmuste ennetamisel. Vabatahtlikul päästealal tegutseb Eestis 85 päästekomandot 851

vabatahtliku päästjaga ja 2 reservpäästerühma 258 vabatahtliku päästjaga. Kokku 1109 vabatahtlikku päästjat. (Suurkivi 2011)

Vastavalt Päästeameti personali- ja palgaarvestuse programmi väljavõttele oli 28.03.2012 seisuga ametlikult registreeritud 409 vabatahtlikku päästjat: Põhja päästkeskuse nimekirjas 160 (neist 65 Vabatahtliku Reservpäästerühma liikmeid), Ida päästkeskuse nimekirjas 77, Lõuna päästkeskuse nimekirjas 113 ja Lääne päästkeskuse nimekirjas 59. Seisuga 13.03.2012 on Päästeameti ja vabatahtlike organisatsioonide vahel sõlmitud 87 tsiviilõiguslikku lepingut vabatahtlike päästekomandodega (Päästekomandode, korrapidamisgruppide nimetuste ja Kose Logistikakeskuse lühendite ning paiknemise kinnitamine, Päästeameti peadirektori 13.03.2012 käskkiri nr 109). Jaanuaris 2010 asutati vabatahtlike päästjate katusorganisatsioon Eesti Priiatahtlik Päästeliit (edaspidi EPPL) (Kes me oleme... 08.04.2012).

Päästeamet on analüüsinud 2011. aastal vabatahtliku päästeala korraldust 7 välisriigis. Eestiga kultuuriliselt ja geograafiliselt lähedastes Soomes, Rootsis, Norras ja Taanis ning suuruselt sarnastes Austrias, Sloveenias ja Šveitsis. Vabatahtlikkusel on riigiti eri kuju ja suurus. Kesk-Euroopa piirkonnas on vabatahtlik pääste nii reageeriva kui ennetava poole pealt kõige enam arenenud – Austrias (300 000), Sloveenias ja Šveitsis, kus vabatahtlike koguarv ulatub sadadesse tuhandetesse – vabatahtlike komandosid võib leida ka külades ning need on seal arvestatavad kogukonna ühendajad. Põhjamaades pannakse vabatahtlikele kõige rohkem rõhku Soomes (14 000) ja Norras (25 000). Rootsi nn reageeriv pääste on ehitatud üles kutselistele ja osalise tööajaga päästjatele, kes saavad töö eest palka. Hilisemates päästetöodes osalemise ja kutseliste päästjate tugisüsteemi moodustavad ca 25 000 vabatahtlikku (Frivilliga resursgruppina). Taani süsteem on kõige keerukam – suurima osakaaluga on nn osalise tööajaga päästjad (6000), vabatahtlikud päästjad (3050) ning kutselised päästjad (1800). Šveitsis on vabatahtlik pääste väga levinud, umbkaudu 150 000 inimest on seotud vabatahtliku tööga. Šveitsi Punane Rist koondab enda alla umbes 72 000 vabatahtlikku. Teenuspõhised lepingud sõlmitakse iga kantoniga eraldi. Vabatahtlus on ühiskonnas väärtustatud ning vabatahtlikku organisatsiooni kuuluda on oluline. (Suurkivi 2011)

2. VABATAHTLIKE PÄÄSTEORGANISATSIOONIDE KOHT PÄÄSTEAMETI TEENUSTEMUDELIS

Lõputöös püstitatud eesmärgi saavutamiseks vastab autor sissejuhatuses püstitatud uurimusküsimustele. Ülesande lahendamiseks läbiviidud uuringu puhul kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit ning Päästeameti teenuseid puudutava dokumendi sisu analüüsi. Andmete kogumise viisiks on pool-struktureeritud ekspertintervjuud Päästeameti juhtivate ametnikega.

Lõputöös püstitatud hüpoteesi kohaselt on Päästeameti ja Päästerühma vaheline teenuse osutamise leping oluline stiimul viimasele osapoolle, tagades tema toimivuse. Teenuse sisseostmise lõpetamisel Päästerühm lõpetab oma eksisteerimise senisel kujul.

Püstitatud uurimisülesande lahendamiseks kogus autor uurimisteks lähteandmeid, viies läbi ekspertidega intervjuud poolstruktureeritud küsimustiku abil, mis on esitatud antud lõputöö lisas nr 1. Enne intervjuerimist teavitati intervjueritavaid kirjalikult, edastades küsitlemise eesmärgi ja küsimuste sisu. Intervjuerimisel kasutas autor helisalvestamist. Helisalvestised on kättesaadavad autori arhiivist.

2.1. Päästeameti teenuste analüüs

Võttes arvesse kehtivat päästealast seadusandlust ning vabatahtlike reageerimisvõimekust uuritakse Päästeameti teenustemudelit, et saada teada, milliste teenuste tagamiseks kasutatakse vabatahtlikke päästeorganisatsioone. Uurimismeetodina kasutatakse dokumendi sisu analüüsi.

Päästeameti teenustepõhise juhtimismudeli väljatöötamise peamiseks eesmärgiks oli päästevaldkonnas pakutava avaliku teenuse efektiivsuse tõstmine. Mistahes organisatsiooni eduka toimimise aluseks on õigetel ja õigeaegselt tehtud otsustel

põhinevate strateegiliste lahenduste kasutamine. Juhtimismudelid defineeritud seosed ressursside, eesmärkide, teenuste ja protsesside vahel aitavad kaasa kvaliteetsemate juhtimisotsuste tegemisele. Efektiivse juhtimise tagamiseks on oluline, et kõik Päästeameti osutatavad teenused on kirjeldatud ühtsetel alustel ja vormis ning sarnases detailsusastmes (Ojala 2012). Teenuste loetelu (lisa 2), teenuskaardi vorm (lisa 3) ja teenuskaartide uuendamise kord (lisa 4) on kinnitatud Päästeameti peadirektori 09.03.2012 käskkirjaga nr 106.

Alljärgnev tabel 1 kirjeldab päästealal tegutsevate vabatahtlike organisatsioonide suhestumist Päästeameti teenusemudeliga. Kasutades Tarvi Ojala poolt 2012 a. koostatud teenuste juhtimise abimaterjali kirjeldatakse täpsemalt päästetöö baas-, tulekustutustöö, metsatulekahju kustutustöö, varingupääste, naftareostuskorje, sündmuskoha logistika ning ennetustöö teenust, kuna nende teenuste erinevate võimekuste täitmisel kasutatakse vabatahtlike päästealal tegutsevaid organisatsioone.

Tabel 2. Vabatahtlike poolt tagatavad teenused (autori tabel)

Teenus	Eesmärk	Vabatahtlike tegevusvõime
Päästetöö baasteenus	tagada päästesündmuste puhul esmane kiire reageerimine ja ohu lokaliseerimine ning vee transport pääste-autoga vähemalt 8m ³ või voolikuliinidega veevõtukohtast õnnetus-paigale vähemalt 20 l/s 500 meetri kaugusele	Päästetöö baas 3
Tulekustutus teenus	tagada tulekahju, transpordi-, vee-, loodusõnnetuse ning naftareostuse puhul esmane reageerimine ja ohu kiire lokaliseerimine, valmisolek teostada ööpäevaringselt päästetöid ja leevendada tekitatud kahju.	Tulekustutustööd
Metsatulekahju kustutustöö teenus	tagada metsa- ja maastikutulekahjudele ning hoonete suurtulekahjudele reageerimine ja ohu lokaliseerimine	Metsatulekahjude kustutustööd 1 Metsatulekahjude kustutustööd 2 Metsatulekahjude kustutustööd 3
Varingupääste teenus	tagada päästesündmuste puhul kiire reageerimine ja ohu lokaliseerimine.	Varingupääste 3
Naftareostustõrje teenuse	tagada naftareostusõnnetuse puhul ohu lokaliseerimine minimeerides keskkonnavalaseid kahjusid.	Naftareostuskorje 2 Naftareostuskorje 3
Ennetus teenus	kujundada Eestis elukeskkond, kus igaüks loob ning väärtustab ohutust ja turvalisust, mis aitab vähendada õnnetuste ja nende läbi hukkunute ning vigastatute arvu, samuti õnnetustega kaasnevate kahjude suurust	Ennetustöö koolitamise teenus Ennetustöö nõustamise teenus Ennetustöö teavitamise teenus.
Logistika sündmuskoha teenindus	eesmärk on tagada päästesündmuste puhul kiire päästetöötajate ja päästevahendite teenindamine.	Sündmuskoha teenindus 1 Sündmuskoha teenindus 2

Analüüsid Päästeameti osutatavaid teenuseid järeldeb, et vabatahtlikud päästeorganisatsioonid ei taga praegusel hetkel täielikult ühegi Päästeameti teenuste mudelis oleva teenuse täitmist, kuid osalevad allpool välja toodud teenuste osiste täitmisel:

- Baasteenuse puhul tagavad vabatahtlikud komandod peamiselt „Päästetööde baas 3“ tegevusvõimes kirjeldatud vee transporti tulekahju sündmustel.
- Tulekustutus teenuse puhul on tegemist teenusega, mis ongi suunatud vabatahtlikele päästekomandodele ja mille toimimist vabatahtlikud praegu ka tagavad.
- Metsatulekahjude kustutustöö teenuse täitmisel kasutatakse vabatahtlike päästjaid kolme esimese osise täitmisel:
 - maastiku- ja metsapõlengutel tulekahju kiire leviku takistamine;
 - kustutamine raskesti läbitaval maastikul selleks kohaldatud maastikusõidukitega;
 - vee pumpamine raskesti ligipääsetavatest looduslikest veekogudest teisaldatavate ujuv- või mootorpumpadega ning vee transport 500 meetri kauguselt ja kaugemalt 75 mm voolikutega ning vähemalt 1,5 m³ vee transpordi tulekustutusautoga, pumpamise võimekuse ja voolikutega vee transpordi 30 liitrit/sekundis 200 meetri kauguselt.
- Varingupääste teenuses on vabatahtlikud kaasatud „varingupääste 3“ teenuse täitmisesse, mille eesmärgiks on teostada päästekoortega otsingutööd varinguõnnetuse korral. Teenust saab osutada vabatahtlik reservpäästerühm, kellel on olemas vastava väljaõppega otsingukoerad.
- Naftareostuskorje teenust vajavate sündmuste puhul rakendatakse vabatahtlike peamiselt „Naftareostuskorje 2“ ning „Naftareostus 3“, tegevusvõime alusel.
 - „Naftareostuskorje 2“ võimekus hõlmab maismaal kuni 5000 liitri kergete ja raskete naftaproduktide reostuse likvideerimist kuni 2 ha suurusel maa-alalt või kuni 200 m ulatuses tasase vooluga või seisval veepinnalt. Reostus lokaliseeritakse ja likvideeritakse absorbeerivate materjalidega ja spetsiaalpoomidega;

- „Naftareostuskorje 3“ võimekus seisneb ranniku- ja kaldaalalt raskete ja väga raskete naftaproduktide likvideerimises. Teenuse osutamisel lokaliseeritakse naftaprodukte vees 10 000 meetri ulatuses, kasutades selleks ranniku- ja kaldapoome, teostatakse raskete naftaproduktide ümberpumpamise töid tootlikkusega kuni 5 m³/h.
- Ennetustöö teenustest pakuvad vabatahtlikud organisatsioonid nii koolitamise, nõustamise kui ka teavitamise teenust.
- Logistika – sündmustkoha teeninduse teenuse pakkumise võimekus on olemas Päästerühmal. Teenuse eesmärgiks on logistikameeskonna valmisolek teostada ööpäevaringselt inimeste teenindamist päästesündmusel ja tagada olmetingimused välitingimuses.

2.2.Vabatahtlikud päästeorganisatsioonid ja nende võrdlus

Tulenevalt eelpool tutvustatud vabatahtlike tüpoloogiast, võrreldakse pääste teenust pakkuvaid vabatahtlikke organisatsioone, eesmärgiga tuua välja nende erinevused. Erisustega arvestamine tagab kvaliteetsema teenuse saamise. Rae Tuletõrje – ja Päästeselts on võrdlusesse kaasatud tüüpilise vabatahtliku päästekomando näitena. Organisatsioonitüpe võrreldakse kvalitatiivset uurimismeetodit kasutades.

Esimeseks annab autor ülevaate Päästerühmast ning tema tegevustest. MTÜ Vabatahtlik Reservpäästerühm on vabatahtlikkuse alusel tegutsev mittetulundusühing, asukohaga Tallinnas, mille ülesandeks on elukutseliste päästjate abistamine suurõnnetuste (metsatulekahjud, rannikureostus) korral ja politsei toetamine kadunud inimeste otsingutel maastikul või varemeil. Veel tegeletakse ohutusalase ennetustöö ja koolitamisega. Päästerühma kõrgeim juhtimisorgan on üldkoosolek. Juhatus on Päästerühmas alaliselt tegutsev juhtimisorgan ja on vastutav üldkoosoleku ees. Liikmed kuuluvad gruppidesse, mille kaudu toimub operatiivne väljakutumine. Reageerimine sündmustele toimub Põhja päästkeskuse (edaspidi PPK) vanemoperatiivkorrapidaja korraldusel, mille edastab gruppidele Päästerühma häirejuht. Aktiivsematest liikmetest on moodustatud valdkonnad, mis tegelevad organisatsiooni igapäevaste tegemistega, et säiliks Päästerühma jätkusuutlikkus. (Vabatahtliku Reservpäästerühma Põhikiri,

kinnitatud 25.02.2010) Päästerühmal on sõlmitud koostöölepingud teenuste osutamiseks nii Põhja päästkeskusega kui ka Tallinna linnaga (Aegna saare valve). Päästerühma valmidus päästetöödeks on: otsingutööd varingutel päästekoertega, kustutustööd (metsatulekahjud, rabapõlengud, kulupõlengud jms), keskkonnareostuse koristustööd, logistiline tugi päästetöödel, esmaabi andmine päästetöödel, õnnetuskoha piiramine ja vara kaitse, staabitöö kaasatavate vabatahtlikega ja staabialal teeninduse tagamine. (MTÜ Vabatahtliku Reservpäästerühma ja Põhja-Eesti Päästkeskuse vaheline tsiviilõiguslik leping. Tallinn 28.07.2011; nr 1.1-5.1/18)(edaspidi Päästerühma leping)

Teise näitena toob autor välja Rae Tuletõrje- ja Päästeseltsi (edaspidi Rae TPS) ülesehituse ja tegevuspõhimõtted. Rae TPS on mittetulundusühinguna eraõiguslik juriidiline isik, mis oma tegevuses juhindub Eesti Vabariigi seadustest, asutamislepingu otsustest, põhikirjast ja „Mittetulundusühingute Seadusest“. Rae TPS-i eesmärgid on: tuletõrje- ja päästealane tegevus; tuletõrje- ja päästealase tegevuse toetamine, arendamine ja väärtustamine ühiskonnas; turvalisuse taseme tõstmine; seltsielu arendamine; kodanikukaitse korraldamine. Kõrgeim juhtimisorgan on üldkoosolek. Alaliselt tegutsevaks juhtimisorganiks on kolmeliikmeline juhatus, mis on vastutav üldkoosoleku ees. Koostööleping on sõlmitud PÄA-ga nii päästetööde kui ka ennetustööde tegemiseks. Reageerimine sündmustele toimub vastavalt PPK väljasõidu korrale, läbi häirekeskuse tuleva korralduse, mis antakse mobiiltelefonile. Selts koosneb Rae, Vaida ja Urvaste vabatahtlikest komandodest, milledes on kokku kakskümmend kaheksa liiget. (MTÜ Rae Tuletõrje- ja Päästeseltsi Põhikiri, kinnitatud 07.04.2002; MTÜ Rae Tuletõrje- ja Päästeseltsi ja Põhja Päästkeskuse vaheline tsiviilõiguslik leping 13.03.2012)

Tulenevalt eelpool kirjeldatud vabatahtlikkuse alusel tegutsevate organisatsioonide tüpoloogias illustreerib Päästerühma ja Rae TPS-i võrdlust Tabel nr 3.

Tabel 3. Päästerühma ja Rae TPS-i võrdlus (autori tabel)

	Vabatahtlik komando Liikmeid teeniv MTÜ (assotsiatsioon)	Päästerühm Avalikust teeniv MTÜ (teenuse pakkuja)
Objektiivne tegevus	Liikmete heaolu suurendamine ja läbi selle ühiskonna heaolu suurenemine	Kliendigrupi heaolu suurendamine ja läbi selle ka enda heaolu suurenemine
Väljund	Klubi rahulolu	Kollektiivne rahulolu
Jaotamise kriteerium	Solidaarsus	Solidaarsus
Väline orientatsioon	Sisene, diskrimineeriv (liikmed)	Väline, diskrimineeriv (sihtkliendi grupp)
Eesmärgid	Keeruline ja hajutatud	Keeruline ja suunatud
Struktuur	Mitteformaalne	Formaalne
Aruandluskohustus ja kontroll	Liikmed	Juhtkond
Otsustamine	Demokraatlik	Hierarhiline
Osalejad	Vabatahtlik	Vabatahtlik/pool-vabatahtlik
Motivatsioon	Solidaarne	Solidaarne/eesmärgiline
Ressursid	Annetused	Annetus/kaubanduslik
Suurus	Väike	Keskmine

Päästerühm ja Rae TPS on mittetulundusühinguna eraõiguslikud juriidilised isikud. Mõlemad organisatsioonid juhivad oma tegevuses Eesti Vabariigi seadustest, asutamislepingu otsustest, põhikirjast ja Mittetulundusühingute seadusest.

PäA on sõlminud mõlema mittetulundusühinguga koostöölepe päästetööde tegemiseks. Päästerühma lepingus on täpsemalt välja toodud teenused, mida Päästeamet soovib saada ja Päästerühm kohustub tagama. Komando lepingus on märgitud, et teeb päästetöid, aga kuskilt ei tule täpselt välja, milliseid konkreetseid ülesandeid komando täidab. Välja on toodud vaid väljasõidukord ja tehnika valmidus, millest lähtuvalt võib eeldada, et praegusel hetkel tagab Rae TPS ainult tulekustutusteenust ja eraldi lepinguga ka ennetusteenust. Vaadates organisatsioone lähtuvalt vabatahtlike organisatsioonide tüpoloogiast, tuleb välja, et komando on kokku tulnud ja eksisteerib tulenevalt kogukonna ehk liikme soovist ja vajadustest. Seega on tegemist puhtalt kogukonnakeskse organisatsiooniga. Päästerühm on kokku kutsutud teenuse täitmise eesmärgil – PEPK kutsus kokku seoses suurõnnetustel vajaliku inimressursi puudujäägiga.

Seega võib öelda, et komando lähtub oma otsustest eelkõige kogukonna vajadustest ja Päästerühm teenuse tellija soovist.

2.3. Päästerühma sobivus Päästeameti teenuste mudelisse

Käesoleva alapeatüki eesmärk on uurida Päästerühma senist tegevust ja toimimist lähtuvalt päästevaldkonna teenustest, et saada ülevaade organisatsiooni võimekusest ja sobivusest Päästeameti teenustemudelisse. Uurimismeetodina kasutatakse kombineeritud andmeanalüüsimeetodit.

Päästerühma põhikirja alusel on Päästerühma eesmärkideks: tegutseda avalikes huvides, teostada pääste- ja otsingutöid, teavitada avalikkust turvalisusega seotud teemadel, teha koostööd sarnaste ülesannetega organisatsioonide ja isikutega, arendada muud liikmetele ja Päästerühmale vajalikku või kasulikku tegevust. Nende eesmärkide täideviimiseks on 2012. aasta jaanuari seisuga Päästerühmas kokku 187 liiget, neist 158 päästjat ja 29 koerajuhti; naisi 113, mehi 74. Nimekirjas olevatest isikutest on 149 aktiivset ja 38 passiivset liiget (tervislikel või muudel põhjustel operatiivtegevusest mõneks ajaks kõrvale astunud inimesed). Päästerühma liikmete keskmine vanus on 33 aastat. (Päästemeeskonna isikkoosseisu koondtabel 2012)

Selleks, et olla võrdväärne partner PääA-le ja tagada lepingust tulenevate teenuste täitmist, on Päästerühm koolitanud oma liikmeid vastavalt Päästeseaduse §38 toodud nõuetele. 2012. aasta jaanuari seisuga on 31 inimest läbinud 16 tunnise algkoolituse 2011.a. kevadel ning neil on pooleli 36 tunnise jätkukoolituse läbimine. Ülejäänud Päästerühma liikmed on kõik koolitatud kas 40 tunnise algväljaõppe (Miinimumnõuded päästeasutuste, mis ei ole ametiasutused, tulekustutus- ja päästetöid tegevate isikute väljaõppele, Päästeameti peadirektori 21.05.2002 käskkiri nr 53) või 16+30 algväljaõppekava kohaselt.

Operatiivtegevuses aktiivselt kaasalöövad inimesed on jagatud kümnesse gruppi, millest 1 koosneb koerajuhtidest. Igal grupil on grupijuht ja grupijuhi abi. Juhatus on 4-liikmeline. Lisaks on tegevus jagatud ära alljärgnevate valdkondade vahel:

1. operatiivvaldkond;
2. ennetusvaldkond;
3. koolitusvaldkond;
4. varustuse valdkond;
5. personali valdkond;
6. infotehnoloogia valdkond;
7. suhtekorraldusvaldkond.

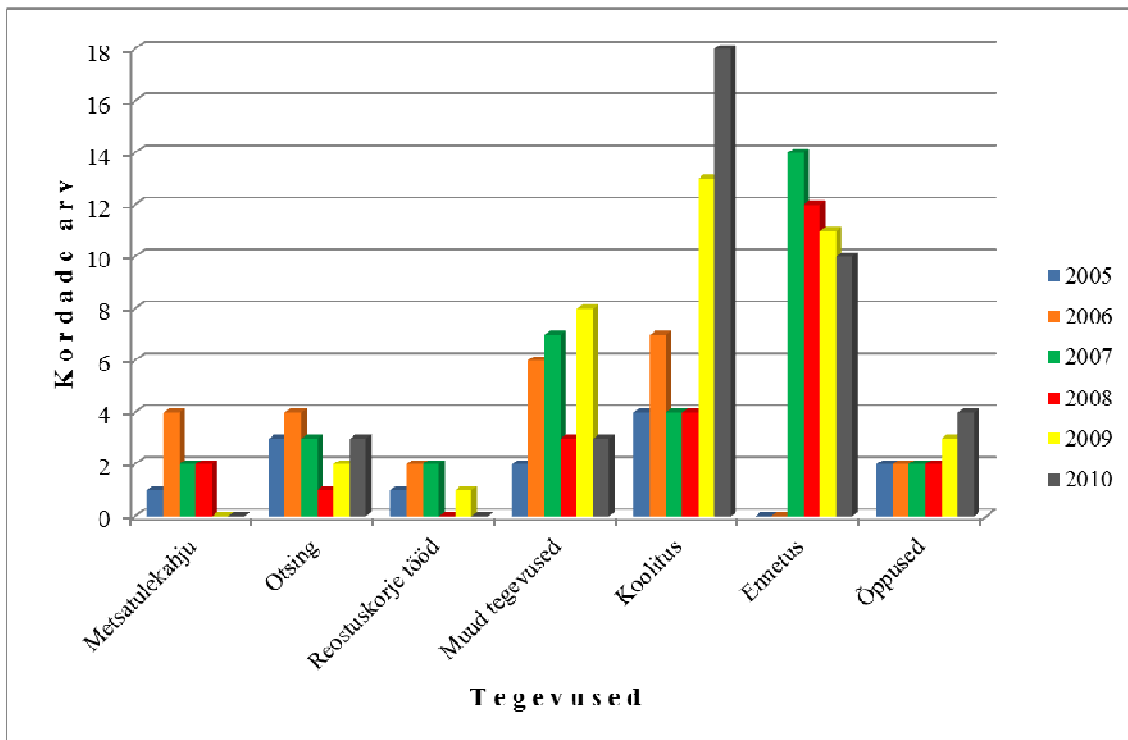
Vastavalt 28.07.2011 PEPKiga sõlmitud tähtajatule tsiviilõiguslikule lepingule päästetööl osalevate vabatahtlike päästjate tegevuse korraldamiseks, on sätestatud koostöö ja rahastamise põhimõtted Päästerühma vabatahtlike päästjate tegevuse korraldamiseks päästetööl. Tulenevalt antud lepingust on PäA andnud Päästerühma kasutusse käskkirja lisa 2 väljatoodud varustuse ning eraldanud Lilleküla komando hoovis oleva maja oma varustuse ja dokumentatsiooni hoidmiseks (lõputöö lisa 5). Rühma varustuse hulka kuuluvad päästetööde teostamiseks kasutatav kaitseriietus, mis võimaldab täisvarustuses 20 inimese reageerimist suurõnnetustele. Lepingu järgselt laienevad Päästerühma liikmetele ka Päästeseaduse §41 tulenevad tagatised päästetööl hukkumise või päästetööl saadud vigastuste korral.

Päästerühma valmidus päästetöödel (Päästerühma leping):

1. otsingutööd varingutel päästekoertega;
2. kustutustööd (metsatulekahjud, rabapõlengud, kulupõlengud);
3. keskkonnareostuse koristustööd;
4. logistiline tugi päästetöödel;
5. esmaabi andmine päästetöödel;
6. õnnetuskoha piiramine ja vara kaitse;
7. staabis töö kaasatavate vabatahtlikega ja staabialal teeninduse tagamine.

Antud päästetööde valmiduse tagamiseks on määratletud ka kogunemise kiirus ja võimekus: reageerida 2 tunni jooksul 1+9 päästja ja 3 koerajuhiga; 8 tunni jooksul 1+9 päästja ja 3 koerajuhiga. Seega peab reageerima 8 tunniga 2+18 päästjat ning 6 koerajuhti koos päästekoertega. (Päästerühma leping)

Päästerühm on iga-aastaselt kogunud andmeid nende poolt tehtud tegevuste ja väljakutsete kohta. Lõputöö autorile olid kättesaadaval andmed aastatest 2005 kuni 2010, mille alusel on koostatud joonis 1. Joonisel kirjeldatud muu tegevus sisaldab nii üldkoosolekuid, uute liikmete värbamist kui ka kuluvalmisolekut. Aegna valve projekt, mis on iga aasta juulist augustini, ei kajastu autori joonisel, kuna ta haakub erinevate tegevustega ning ei olnud üheselt liigitatav.

Joonis 1. Päästerühma tegevused 2005-2010 (autori joonis)

Autori poolt läbiviidud intervjuudest saab järeldada, et koostöö PÄA ja Päästerühma vahel on väga hea. Küsitletutest vaid üks pole Päästerühmaga töös kokku puutunud. Kõik Päästerühmaga kokku puutunud isikud olid kindlad, et Päästerühm on kõige parem teenusepakkuja päästetööde olukorras.

Uuringu käigus leidis lõputöö autor 2009. aasta alguses koostatud dokumendi (Vabatahtliku Reservpäästerühma poolt osutatav abi), milles Päästerühm on kirjeldanud oma tegevust sarnaselt Päästeameti teenuste mudelile ning on välja toonud alljärgnevad teenused, mida Päästerühm oleks suuteline pakkuma teenuse tellijale. Päästerühma poolt osutatava abi liigid on (Aasma 2009):

1. maastikupõlengu kustutamine;
2. kadunud inimeste otsimine maastikul;
3. kadunud inimeste otsimine päästekoertega;
4. kalda ja pinnasereostuse koristamine;
5. loodusõnnetuste tagajärgese ennetamine ja likvideerimine;
6. sündmuskoha logistika toetamine.

Vastavalt eelnimetatud dokumendile osutatakse abi aastaringselt terviklike meeskondadena. Meeskonnasisene juhtimine ja meeskonna arvestuse pidamine on korraldatud Päästerühma poolt, tagades esimese 24 h jooksul iseseisvalt kaasatud inimeste transpordi, toitlustamise ja majutuse. Abi osutatakse tavakorras Harjumaal ja sellega piirnevates maakondades, erandkorras operatiivvaldkonna juhi otsusel ka kogu Eestis reageerimisajaga tavakorras 2h (väljakutse menetlemine) + 2h (transport sündmuskohale), erandolukorras häirejuhi otsusel ka muu aeg. (Aasma 2009)

3. PÄÄSTERÜHM PÄÄSTEAMETI TEENUSTE MUDELIS

Tuginedes teoreetiliste lähtekohtadele, eeskätt Toepleri, Anheiri (2004) ning, Enderi, Mändi ja Mölleri (2009) seisukohtadele ning empiirilise uuringu raames saadud tulemustele, sõnastab autor omapoolse nägemuse võimalikest lahendustest Päästerühma kasutuseset Päästeameti teenuste mudelis.

Seisukohtade sõnastamisel tugines autor muuhulgas ka empiirilise uuringu raames koostatud küsimustikule, mille eesmärgiks oli saada vastused lõputöö sissejuhatuses esitatud uurimisküsimustele ning kinnitada või ümber lükata püstitatud hüpotees.

Seatud eesmärgi saavutamiseks oli küsimustik tinglikult jaotatud kolmeks valdkonnaks, mille raames esitati viis kuni kuus küsimust. Kokku oli küsimustikus 20 küsimust. Intervjueeritavate valimisse kuulusid Päästeameti päästetöö valdkonna juhtivad ametnikud, päästetöteenuse eksperdid ning operatiivtasandi juhid (kokku 9 intervjueeritavat). Intervjuu ankeet on kättesaadav antud lõputöö lisas 1 ning kokkuvõtted lisas 5. Intervjueerimisel kasutati helisalvestamist ning kogutud materjalid on kättesaadavad autori arhiivist.

3.1. Päästerühma poolt täidetavad teenused

Võttes aluseks Toepleri ja Anheieri (2004) poolt kirjeldatud liikmeid teenivate ja avalikust teenivate MTÜde tüpoloogia on Päästerühm oma olemuselt teenusepõhine organisatsioon. Lähtuvalt eelnevast võib järeldada, et kogukonnapõhine organisatsioon eelistab teenustest neid, mis on eelkõige tähtsad nende liikmetele ja alles teisejärguliselt on nõus tegelema päästetöödega väljaspool oma kogukonna piire. Seega on Päästerühm efektiivsem koostööpartner Päästeameti teenuste mudelis, kuna organisatsioon on teenusepõhine ja rühma üks tähtsamatest motivaatoritest on teenuse tellija rahulolu ning seeläbi ühiskonnale kasulik olemine .

Uuringu käigus palus lõputöö autor intervjueeritavatel tuginedes oma kogemuste koostööle Päästerühma ning teiste vabatahtlike päästealal tegutsevate organisatsioonidega ja võrrelda neid lähtuvalt teenuste mudelist. Intervjueeritavad hindasid Eestimaa Looduse fondi (edaspidi ELF) puhul koostööd juhtkonnaga heaks, aga reageerimisel pigem halvaks, kuna puudub liikmete operatiivne juhtimine ja on teadmatus reageerivate liikmete arvust. Kaitseliiduga ollakse üldjuhul rahul, kuid reageerivate inimeste hulk ja panustatud aeg päästesündmuste korral ei ole kooskõlas Kaitseliidu poolt lubatuga. Päästekomandode puhul ei olda rahul koolituse taseme ja sündmuskohal juhitavuse puudulikkusega. Erinevust nähakse pigem tegevuse mastaabis (komandol oma väljasõidupiirkond vastavalt paiknemisele aga Päästerühm reageerib vajadusel väljaspool regiooni, puudub tihedam side kogukonnaga). Jätkuvalt tuuakse välja Päästerühma parem juhitavus ja struktureeritus. Pooled intervjueeritavad märgivad, et Päästerühma tegevusspekter on märgatavalt laiem, mis võimaldab rühma kasutust suurema osa teenuste täitmiseks. Erinevust nähakse ka organisatsioonide operatiivtöösse kaasamises, komando kaasatakse vastavalt reageerimiskorrale, Päästerühm aga vajadusel operatiivkorrapidaja korraldusel. Päästerühma nähakse rohkem tegevuse põhisena, kuid suuremas pildis tunnistavad paljud intervjueeritavad, et mõlema organisatsiooni tegevus on suunatud turvalisuse suurendamisele ja tagamisele ühiskonnas.

Lähtuvalt eeltoodust võib Päästerühma tugevusteks pidada selget juhtimisstruktuuri, usaldusväärset, põhjalikumaid teadmisi, suurt inimressurssi ning reageerimist üle Eesti. Kuna Päästerühm ei ole orienteeritud kitsa kogukonna huvide ja turvalisuse eest seismisele, on ta selgelt efektiivsem partner alljärgnevate Päästetööde valdkonna teenuste võimekuste täitmisel:

1. tulekustutustöö teenus;
2. metsatulekahju kustutustöö teenus;
3. varingupääste teenus (3);
4. päästetöö juhtimise teenus (pikaajalisel sündmusel staabitugitegevuste tagamine);
5. logistika-sündmuskoha teeninduse teenus;

6. naftareostuskorje teenus;
7. ennetustöö teenused.

3.2. Päästerühma päästeressursi jätkusuutlikkuse tagamise meetmed

Lähtudes uuringu tulemustest ja ekspertintervjuudes tehtud ettepanekutest teeb lõputöö autor ettepanekud, milliste meetmetega on võimalik tagada Päästerühma päästeressursi jätkusuutlikkus.

Arvestades eelpool kirjeldatud teooriaid, hakkab Päästerühm sarnanema üha enam tulu teenivate organisatsioonidega, mis võib seada ohtu tema tegutsemise vabatahtlikkuse alusel. Paljud Päästerühma liikmed on liitunud just seetõttu, et tegemist on vabatahtliku organisatsiooniga ja kui selle olemus muutub, võivad paljud liikmed lahkuda. Seega on Päästerühma jätkusuutlikkuseks vaja leida vajaminevad tegevused ja ressursid.

Päästerühma päästeressursi tagamise meetmetena töid intervjueeritavad välja vajaduse senisest enam kaasata vabatahtlikke päästevaldkonna õppustesse ja muudesse tegevustesse ning luua võimalused välisriikides koolitustel osalemiseks. Samuti peab võimaldama kaasatavatel tunda end riigile kasulikuna ja sellise tegevuse vääriline, järjepidev ja traditsioonidele tuginev tunnustamine. Lisaks nimetati olemasolevate vabatahtlike koordinaatorite ja vabatahtlike organisatsioonide koostöö parendamist. Päästerühma liikmete värbamisel soovitasid eksperdid jälgida inimeste eelnevaid oskusi ja luua teenustele tuginev värbamissüsteem. Intervjueeritavad pidasid oluliseks vabatahtlikku tegevust toetava õigusruumi järjepidevat arendamist.

Lähtudes eelnevalt kirjeldatud intervjuude kokkuvõtetest ja kirjeldatud teooriatest ning teenuste analüüsist, teeb lõputöö autor ettepanekud Päästerühma päästeressursi jätkusuutlikkuse tagamiseks:

1. Tagada vabatahtliku kulude hüvitamine – vabatahtlik panustab oma aega ja tahet, mistõttu kulutused peab katma teenuse tellija/saaja. Kõik kulutused, mis vabatahtlikul tekivad seoses päästetöödel osalemisega, ei tohi jääda isiku kanda, vaid peavad olema hüvitatavad Päästeameti eelarvest.

2. Koostada pikaajaline ja kindlatel alustel toimiv rahastamise skeem – rahastus peab muutuma selgemaks, järjepidevamaks ja pikaajalisemaks. See tagab võimaluse teha tulevikuplaane ning neid ka täita, mis loob aluse tugevale ja arenguvõimelisele organisatsioonile. Tugeva organisatsiooniga liitutakse parema meelega (lihtsam värvata uusi liikmeid).
3. Tugevdada Päästerühma head kuvandit – päästesüsteemi tegevustesse kaasamise kuvamine väljapoole. Pressiteadetes ühistegevustest (päästetööd, õppused, koolitused jne) tuleb eraldi välja tuua ka vabatahtlike panus. Päästerühma liikmed saavad hea tunde, kui nende panusel on ühiskonnas positiivne kuvand ning on nõus veel rohkem panustama vabatahtliku töösse.
4. Töötada välja ühtne vabatahtlike tunnustussüsteem – tunnustamine peab olema vääriline, järjepidev ja traditsioonidele tuginev. Selged tunnustamise printsiibid aitavad isikul seada eesmärgid ning tunda end vajalikuna.
5. Liikmete värbamisel ühe parameetrina jälgida inimeste spetsiifilisi oskusi – värbamisel tuleks arvestada inimeste igapäevatoos kasutatavat erialaoskust, hobiid ja muid kasulikke teadmisi ning omadusi. Päästerühma liige saab oma kompetentsi rakendada päästetöödel ning olla läbi selle kasulik kaaskodanikele.
6. Sõlmida teenusepõhine leping – tulenevalt Päästerühma eripärast peab lepingus olema välja toodud selge loetelu teenuste võimekustest, millede täitmist neilt oodatakse. See annab võimaluse Päästerühmal seada oma tegevused ja eesmärgid kindlate teenuste järgi.

Eeltoodud ettepanekute kompleksust vaadeldes on selge, et need ei ole lahendatavad ühekordsete eraldiseisvate sammudena, vaid vajavad pikaajalist planeerimist ning kompleksset ja järjepidevat täideviimist.

3.3. Päästerühma täiendavad kasutusvõimalused

Lähtudes Päästerühma eripärast on organisatsioon teenusepõhine, suure liikmeskonnaga, hästi juhitud, suhteliselt tugev ja paindlik. Arvestades tegevuse

analüüsi ja intervjuudest saadud informatsiooni, teeb autor järgnevalt ettepanekud organisatsiooni kasutamiseks sisejulgeoleku tegevusvaldkonnas.

Sõlmida koostööleping Politsei- ja Piirivalveametiga – autori poolt koostatud jooniselt 1. Päästerühma tegevused 2005-2010, on selgelt näha, et Päästerühma viimaste aastate enamus reageerimisi on olnud otsingusündmustele. Arvestades eeltoodut ja fakti, et otsingud maastikul ei ole Päästeameti pädevuses, vaid kuulub Politsei- ja Piirivalveameti vastutusalasse, oleks ootuspärane, et teenust vajav ametkond kannab teenuse tagamiseks tehtavad kulud.

Elukutseliste komandode täiendusena – viimase nelja aasta jooksul ei ole Põhja regioonis toimunud ühtegi suuremat inimressurssi nõudvat päästesündmust, millest tulenevalt on ka päästeressursi kasutusvajadus olnud märkimisväärselt väiksem. Selleks, et Päästerühma liikmed ei unustaks oma oskusi, oleks kasulik kaasata Päästerühma liikmeid elukutseliste komandode täiendusena. Selle kaudu saab täiendada/suurendada ka elukutseliste päästekomandode isikkoosseisu teatud teenuste täitmisel, mis tõstaks ka vabatahtlike päästjate professionaalsust ja motivatsiooni.

Harva esinevate spetsiifiliste teenuste täitmisel – Päästerühma isikute erialane kompetents tuleks ära kasutada eriti spetsiifiliste teenuste täitmisel. Kuna Päästerühma liikmed töötavad erinevatel erialadel ning nende hobid on kasutatavad päästetöödel, siis tuleks neid oskusi rakendada vabatahtlikus töös (nt mägironijad nõöripääste teenuse osutajateks).

Laialdasemalt ohutusalaste koolituste läbiviimisel – kuna Päästerühma liikmed saavad koolitusi meditsiini algteadmistest kuni päästetöö juhtimiseni, sealhulgas varingupääste ja looduses liikumine, siis tuleks neid oskusi ja teadmisi kasutada ka rahvastiku teadlikkuse tõstmisel. Näiteks võiksid Päästerühma liikmed viia läbi veeohutuse ja maastikul orienteerumise koolitusi.

Päästerühma kasutamine hooajalistel päästetöödel – arvestades Päästerühma suurt inimressurssi, siis on see suureks abiks hooajaliste päästetööde korraldamisel, näiteks

nagu kuluvalve. Samuti saab Päästerühma kasutada suurvee ajal ohtlike kohtade turvamisel, aga pole väljatöötatud konkreetset kava, kuid mille järgi on vajadus.

Päästealased projektid – seni on Päästerühm olnud seotud Aegna valve projektiga, kuid see ei pea olema ainus. Samalaadselt saab valvata ka teisi saari ning miks mitte ka muid olulisemaid piirkondi (nt looduskaitsealad). Päästerühmal on kogemus ka meditsiinivalve korraldamisel suuriütustel, kuid lepingus sellise teenuse kirjeldus puudub. Selleks, et teenuste pakkumise kvaliteet tõuseks, on vaja vastavad teenused lepingusse detailselt sisse kirjutada, et mõlemad osapooled oleksid teadlikud ootustest ja kohustustest.

KOKKUVÕTE

Antud lõputöö eesmärk oli teada saada, millisena riigi esindajad soovivad Päästerühma näha ning välja selgitada organisatsiooni võimalik perspektiiv päästetööde tegemisel, arvestades Päästeameti teenuste mudeliga.

Töö eesmärgi saavutamiseks, püstitati kolm uurimisküsimust. Esimeseks uurimisülesandeks oli, analüüsida milline vabatahtliku organisatsiooni ülesehitus on teenuste mudelis efektiivsem.

Antud valdkonna uuring näitas, et vabatahtlike organisatsioonide erinevate tüpoloogiate paljususele vaatamata võib eristada kolme tüüpi vabatahtlike organisatsioone: 1. organisatsioonid, millest selle liikmed kasu saavad (sotsiaalsed, religioossed, vabaaja vajadused); 2. organisatsioonid, mis üritavad mõjutada ühiskonda ja poliitikaid; 3. organisatsioonid, mis pakuvad ühiskonnale teenuseid. Võttes aluseks Toepler ja Anheier (2004) poolt kirjeldatud liikmeid teenivate ja avalikust teenivate MTÜde tüpoloogia on Päästerühma puhul tegemist teenusepõhise organisatsiooniga.

Päästeameti teenuste mudeli analüüsimisel selgus, et teenusepõhise organisatsiooni kasutus võimalused päästetööde teenuste osutamisel on märkimisväärselt laiemad ja saadav tulemus efektiivsem. Sama kinnitas ka ekspertintervjuudest saadud tulemus.

Teiseks ülesandeks oli välja selgitada meetmed, mille rakendamisega on võimalik tagada piisava päästeressursi olemasolu Päästerühma lepinguliste kohustuste täitmiseks. Meetmete selgitamiseks viis autor läbi Päästerühmaga seonduvate dokumentide sisu analüüsi ning ekspertintervjuud Päästeameti juhtivate ametnikega. Intervjuude käigus uuriti Päästerühma motiveerivaid tegevusi kui ka muid võimalusi päästereservi tagamiseks.

Teostatud uuringud näitasid, et võrreldes muude päästereservi tagamise võimalustega on Päästerühma kasutamine reservina praegu kõige tulemuslikum. Päästerühma jätkusuutlikkuse tagamiseks nähakse eelkõige vajadust rühma rohkem kaasata erinevatesse päästkeskuse tegevustesse, selge ja järjepideva teenustest lähtuva rahastuse tagamist ning võimalust kaasatavatel end tunda kasulikuna riigile ja ka selle tunnustamist.

Kolmandaks ülesandeks oli tuvastada, milliste teenuste pakkumises Päästeametile suudab Päästerühm olla enim konkurentsivõimeline. Tuvastati, et Päästerühma tugevusteks on toimiv juhtimisstruktuur, usaldusväärsus, laiapõhjalised teadmised, suur inimressurss ning võime reageerida üle Eesti. Kuna Päästerühm ei ole orienteeritud kitsa kogukonna huvide ja turvalisuse eest seismisele, vaid lähtub oma tegevustes teenuse tellija huvidest, on ta selgelt efektiivseim partner alapeatükis 3.1 äratoodud Päästetööde valdkonna teenuste võimekuste täitmisel.

Läbiviidud uuringu peamiseks tulemuseks peab autor selge ülevaate saamist Päästerühma kasutusvõimalustest päästealastes teenustes ning Päästeameti operatiivvaldkonna seisukohtade väljaselgitamist. Järeldused ei oma suurt kaalu kogu Eesti turvalisuse mõistes, kuid riigi sisekaitse seisukohalt on saadud tulemus aktuaalne. Teades võimekusi ja vajadusi ning eeldatavaid soove on tagatud kvaliteetse teenuse jätkusuutlik areng.

Tuginedes läbiviidud uuringu tulemustele leiab autor, et töös püstitatud eesmärk on saavutatud. Autor peab tööga saavutatud tulemustest kõige väärtuslikumaks Päästerühma olemuse väljatoomist ja arvestades Päästeameti teenuste mudeliga pakutavate teenuste kaardistamist. Lisaks eeltoodule omab olulist rolli ka teenusepõhise organisatsioonimudeliga vabatahtliku organisatsiooni täiendavate kasutusvõimaluste esitamine. Autor on veendunud, et töös välja toodud ettepanekud on praktikas rakendatavad ning põhjendatud, kuna võimaldavad tagada vabatahtlike laialdasemat ja optimaalsemat kaasamist ja parendada saadava teenuse kvaliteeti. Seetõttu on uurimistulemused oluliseks infoallikaks valdkonnapoliitikate väljatöötajatele ning rakendajatele nii Siseministeriumi kui ka Päästeameti ja –keskuste tasandil.

Töös püstitatud hüpotees, mille kohaselt Päästeametile teenuse osutamise leping on oluline stiimul, tagamaks Päästerühma toimimise, leidis kinnitust. Peamiseks puuduseks tuleb lugeda päästeametnike vähest teadlikkust vabatahtlike MTÜ-de erinäolisusest, millest tulenevalt ei osata ära kasutada organisatsioonide olemusest tulenevaid erisusi. Arvestades vabatahtliku organisatsiooni tüübiga, saab tagada teenuse parema kvaliteedi ning tegijate suurema motivatsiooni.

Uurimistöö käigus on tõstatatud rida probleeme (nt päästereservi vajalikkuse analüüs, erinevate vabatahtlike organisatsioonide rahastamise kriteeriumid), mis vajavad analüüsimist edaspidiste uurimuste käigus. Tõstatatud küsimuste temaatika annab võimaluse neid uurida nii bakalaureuse- kui ka magistritöö raames, eesmärgiga saada selge ja argumenteeritud teave, milliseid vabatahtlikke ühendusi, missugustes tegevustes on kõige optimaalsem kasutada ja milliseid kulusi see riigilt eeldab.

SUMMARY

The subject of this thesis is “The perspectives of the Volunteer Reserve Rescue Team in the model of services in Estonian Rescue Board”. The main content consists of 38 pages, 1 graph, 3 tables and 6 appendices. The thesis is written in Estonian and the summary is in English.

Key words: Volunteer Reserve Rescue Team, volunteer rescuers, the model of services in Estonian Rescue Board

Public service has gradually encompassed more voluntary organisations and the third sector in general. The Estonian population is decreasing whilst getting on average older! As a result it is not possible to maintain all the public services in the same manner as done previously. The main direction of Estonian security policy (until 2015) has pointed out that volunteers and the third sector will be even more involved in public services to prevent public dangers as well as solving consequences of massive accidents. Firstly the aim of this work is to assess how the state representatives want to acknowledge the Voluntary Reserve Rescue team’s role. Secondly investigate increased responsibility for the Rescue team in the rescue service, whilst taking into consideration the Rescue Board’s regulations. To reach this aim, the author used a qualitative research method. Expert interviews were done with leading clerks in the Rescue Board.

The research, analyse and interviews of this research clearly demonstrates that the rescue team is one of the most effective and broadest partner to assure the rescue services work. As a result of the final thesis, the author firstly proposes how to involve the Voluntary Rescue Service team in rescue work. Secondly it is to be considered how to motivate the Rescue team members in their work and finally how to increase their responsibilities.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Aasmaa T., 2009. Vabatahtliku Päästerühma poolt osutatav abi
- Bennett, R. 2008. Marketing of Voluntary Organizations as Contract Providers of National and Local Government Welfare Services in the UK. *Voluntas* 19:268-295.
- Dingle, A., Sokolowski W., Saxon-Harrold S.K.E., Smith J.D., Leigh R. 2001 *Measuring Volunteering: A Practical Toolkit*. INDEPENDENT SECTOR, United Nations Volunteers.
- Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015, Riigikogu otsus 10.06.2008 RT I 2008, 25, 165
- Ender J., Mänd K., Möller G. 2009 Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2009. Poliitikauuringute keskus PRAXIS, TNS EMOR
- Ender, J. Kes on Eesti vabatahtlik tegelikult? Hea kodanik 01.2010 <http://issuu.com/emsl/docs/heakodanik0110> väljaotsitud 31.01.2012
- Kes me oleme? Välja otsitud EPPL kodulehelt <http://paasteliit.ee/> 08.04.2012
- Markham, W.T., Walters, J., Bonjean, C.M. (2001). Leadership in Voluntary Associations: The Case of the "International Association of Women" *Voluntas* Vol. 12, No.2 103-130.
- Miimumnõuded päästeasutuste, mis ei ole ametiasutused, tulekustutus- ja päästetöid tegevate isikute väljaõppele, Päästeameti peadirektori 21.05.2002 käskkiri nr 53
- MTÜ Rae Tuletõrje- ja Päästeseltsi ja Põhja Päästkeskuse vaheline tsiviilõiguslik leping 13.03.2012; nr 1.1-10.1/20KL
- MTÜ Rae Tuletõrje- ja Päästeseltsi Põhikiri, kinnitatud 07.04.2002
- MTÜ Vabatahtliku Reservpäästerühma ja Põhja-Eesti Päästkeskuse vaheline tsiviilõiguslik leping, Tallinn 28.07.2011; nr 1.1-5.1/18
- Möller G. (AS Emor), Ender J. (SA Praxis), Mänd K., Surva L. 24.11.2008 Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis. Uringuaruanne, Versioon 4 Välja

otsitud Vabatahtlike Värav kodulehelt
<http://www.vabatahtlikud.ee/UserFiles/uuringud/osalemise2008.pdf> 31.01.2012

Ojala, T. 15.02.2012. Päästeameti teenusepõhine juhtimismudel (teenuste juhtimise abimaterjal)

Päästeameti poolt vabatahtlikule päästjale ja juriidilisele isikule hüvitatavad kulu liigid ning hüvitise suuruse määramise ja maksmise kord, vastu võetud Siseministri 07.12.2010 määrusega nr 61, RT I, 29.12.2011, 97 – RT I, 29.12.2011, 72

Päästeameti teenused, Päästeameti peadirektori 09.03.2012 käskkiri nr 106

Päästekomandode, korrapidamisgruppide nimetuste ja Kose Logistikakeskuse lühendite ning paiknemise kinnitamine, Päästeameti peadirektori 13.03.2012 käskkiri nr 109

Päästerühma isikkoosseisu koondtabel 2012, välja otsitud Päästerühma siseveebist <http://sise.rpr.ee/Pages/index.aspx> 11.04.2012

Päästeseadus 05.05.2010, jõustunud 01.09.2010 – RT I 2010, 24, 115 ... RT I, 29.12.2011, 206

Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsiooni kinnitamine, Siseministri 22.24.2009 käskkiri nr 54

Rochester, C. 2006. *A literature review*. Volunteering England.

Singh, J.V., Lumsden, C.L. 1990. Theory and Research in Organizational Ecology. *Annu. Rev. Sociol.* 1990 16: 161-95.

Suurkivi T. Pääste- ja Kriisireguleerimispoliitika osakonna memo, 21.12.2011

Tasuja, M. 2011. Kodanikuühiskonna ja vabatahtliku töö moodulid ajakasutuse uuringus. Statistikaamet

Theories and Models of Organizational Change. Understanding and Facilitating Organizational Change in the 21 st Century 25-56.

Toepler, S., Anheier, H.K. 2004 Organizational Theory and Nonprofit Management: An Overview 253-270

Vabatahtliku Reservpäästerühma motivatsiooniuring 2009

Vabatahtliku Reservpäästerühma Põhikiri, kinnitatud 25.02.2010

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Päästerühma tegevused 2005-2010 (autori joonis)	24
Tabel 1. Vabatahtlike organisatsiooni tüüpide võrdlus (Toepleri, Anheieri 2004).....	13
Tabel 2. Vabatahtlike poolt tagatavad teenused (autori tabel)	17
Tabel 3. Päästerühma ja Rae TPS-i võrdlus (autori tabel)	21

LISA 1. Intervjuude ankeetküsimustik

Uurimisküsimus/Uurimisülesande	Intervjuuküsimus
<p>Milline vabatahtliku organisatsiooni ülesehitus on Päästeameti teenuste mudelis efektiivseim?</p>	<p>K1: Milliseid vabatahtlikke pääste-organisatsioone te teate?</p> <p>K2: Kas olete teinud koostööd Päästerühmaga (operatiivsündmused, ennetuskampania raames, muu teenistusliku ülesande täitmisel)? Täpsustage, milles koostöö seisnes.</p> <p>Täiendavalt: võrdlusmoment: kuidas Teie arvate, kas teine teenusepakkuja saaks antud olukorras tegutseda efektiivsemalt?</p> <p>K3: Kuidas jäite rahule Päästerühma pakutava teenusega? [Andke hinnang viiepallise hindamisskaala järgi, kus 1 on mitterahuldav ning 5 on suurepärane]</p> <p>K4: Milliste muude vabatahtlike organisatsioonidega olete koostööd teinud (operatiivsündmused, ennetus)? Täpsustage, milles koostöö seisnes.</p> <p>K5: Kuidas jäite koostööga rahule? [Andke hinnang viiepallise hindamisskaala järgi, kus 1 on mitterahuldav ning 5 on suurepärane]</p> <p>K6: Kas Teie arvates on erinevus vabatahtliku komando ja Päästerühma mudeli vahel? (Tavainimene ei suuda hinnata organisatsioonide mudelite erinevusi ilma, et teda sellega eelnevalt tutvustatakse.)</p> <p>K7: Kui jah, siis milliseid erinevusi näete koostöövõimalustes? (millist organisatsiooni kasutaksite?)</p>

<p>Milliste meetmete rakendamisega on võimalik tagada piisava päästeressurssi olemasolu Päästerühma lepinguliste kohustuste täitmiseks?</p>	<p>K8: Kas leiate, et päästetööde jaoks on vajalik omada inimressurssi reservi (Reservpäästerühm)?</p> <p>K9: Kui jah, siis kui suur peaks olema päästereserv?</p> <p>K10: Kas päästereserv peaks olema üle-eestiline?</p> <p>K11: Millise ettevalmistusega peaks olema päästereserv?</p> <p>K:12 Millised vahendid peaks olema päästereservil?</p> <p>K13: Millised peaks olema rahastuse põhimõtted päästereservi toetamiseks (sama mis komandodel vs muu lahendus)?</p> <p>K14: Kas senine rahastus on olnud piisav või näete vajadust muutmiseks?</p> <p>K15: Millised võiks olla päästereservi tagamise muud meetmed?</p> <p>K16: Millised võiksid olla reservi jätkusuutlikkuse tagamise mitterahalised motivatsioonid?</p>
<p>Milliste teenuste pakkumises Päästeametile suudab Päästerühm olla enim konkurentsivõimeline? (võib olla: konkurentsivõimelisem, kui teise mudeliga vabatahtlik organisatsioon)</p>	<p>K17: Milliseid teenuseid Teile teadaolevalt vabatahtlikud päästeorganisatsioonid Eestis täidavad?</p> <p>K18: Milliseid teenuseid on Päästeametil huvi vabatahtlikelt päästeorganisatsioonidelt edaspidi tellida?</p> <p>K19: Milliselt päästeorganisatsioonilt (s.o komandolt või Päästerühmalt) näete vajadust teenust edaspidi tellida?</p> <p>K20: Kus Päästerühm võiks olla parem kui teised, millised on tema tugevad küljed?</p>

LISA 2. Päästeameti teenuste loetelu

Päästeameti teenuste (54) loetelu

I. Põhivaldkonnad (32)

1. Päästetöö

- 1.1. Päästetöö baasteenus;
- 1.2. Tulekustutustöö teenus;
- 1.3. Metsatulekahju kustutustöö teenus;
- 1.4. Põlevvedelike kustutustöö teenus;
- 1.5. Keemiapääste teenus;
- 1.6. Saasteärastuse teenus;
- 1.7. Veepääste teenus;
- 1.8. Varingupääste teenus;
- 1.9. Nööri pääste teenus;
- 1.10. Loomapääste teenus;
- 1.11. Kõrgustes päästetöö teenus;
- 1.12. Päästetöö juhtimise teenus;
- 1.13. Logistika-transporti teenus;
- 1.14. Logistika-sündmuskoha teeninduse teenus;
- 1.15. Üleujutuste pumpamise teenus;
- 1.16. Naftareostuskorje teenus.

2. Kriisireguleerimine

- 2.1. Hädaolukorraks valmistamise teenus;
- 2.2. Kemikaaliohutuse teenus;
- 2.3. Riskihalduse teenus;
- 2.4. Rahvusvahelise kriisireguleerimise teenus.

3. Järelevalve

- 3.1. Tuleohutuse kontrolli teenus;
- 3.2. Ehituskontrolli teenus;
- 3.3. Tulekahjude tekkepõhjuste väljaselgitamise teenus;
- 3.4. Toodete ja teenuste kontrolli teenus;
- 3.5. Koolitamise ja teavitamise teenus.

4. Ennetus

- 4.1. Ennetustöö koolitamise teenus;
- 4.2. Ennetustöö nõustamise teenus;
- 4.3. Ennetustöö teavitamise teenus.

5. Demineerimine
- 5.1. Plahvatusohu kõrvaldamise teenus;
- 5.2. CBRN ohu kõrvaldamise teenus;
- 5.3. VIP kontrolli ja nõustamise teenus;
- 5.4. Teavitus- ja koolitusteenus

II.Tugivaldkonnad (22)

1. Personal ja asjaajamine
 - 1.1. Teenistujate koolituse ja arenduse teenus;
 - 1.2. Personaliarvestuse teenus;
 - 1.3. Asjaajamise korraldamise teenus;
 - 1.4. Töökeskkonna, tervishoiu- ja tööohutusalase tegevuse korraldamise teenus
2. Rahandus
 - 2.1 Eelarvete koostamise ja menetlemise teenus;
 - 2.2 Finantsanalüüsi teostamise teenus;
 - 2.3 Raamatupidamisarvestuse teostamise teenus.
3. Kommunikatsioon
 - 3.1. Väliskommunikatsiooni korraldamise teenus;
 - 3.2. Sisekommunikatsioon ja erialajakirja väljaandmise teenus;
 - 3.3. Riskikommunikatsiooni korraldamise teenus;
 - 3.4. Kriisikommunikatsiooni koostöö koordineerimise teenus.
4. Haldus
 - 4.1. Kinnisvara korraldamise teenus;
 - 4.2. Logistika toetamise teenus;
 - 4.3. Varustuse ja tehnika korraldamise teenus.
5. Õigus
 - 5.1. Hangete korraldamise teenus;
 - 5.2. Õigusloome teenus;
 - 5.3. Õigusteeninduse teenus.
6. Välissuhted
 - 6.1. Väliskoostöö korraldamise teenus.
7. Infotehnoloogia
 - 7.1. IKT arendustöö koordineerimise teenus;
 - 7.2. IKT teenuste nõustamise teenus.
8. Arendus
 - 8.1. Päästesündmuste statistika ja analüüsi teenus;
 - 8.2. Strateegilise planeerimise korraldamise teenus.

LISA 3. Teenuskaardi vorm

Lisa 2

Kinnitatud

Päästeameti peadirektor

09.03.2012 käskkirjaga nr 106

Teenuskaardi vorm

1. Teenuse nimetus

Osutatava teenuse põhiolemust ja tegevusi iseloomustav kokkuvõtlik ja üldistatud väljendus.

2. Teenuse valdkond ja eesmärk

Teenuse valdkond: *Teenuse kuuluvus tulenevalt Päästeameti valdkondade jaotusest vastavalt käskkirja lisale 1.*

Teenuse eesmärk:

Eesmärk lähtub sisejulgeoleku ja vastava Päästeameti valdkonna strateegilistest eesmärkidest, tuues välja ja täpsustades teenuse panust sellesse. Eesmärk väljendab teenusele iseloomulike tunnuste kaudu üldistatult soovitatavat tulemust, sihttaset, seisundit ja/või mõju. Eesmärki ei tohiks sõnastada tegevusena. Eesmärgi sõnastamisel tuleks lähtuda SMART reeglist – S (specific – konkreetne), M (measurable – mõõdetav), A (agreed - kokkulepitud), R (realistic – saavutatav, kuid samas ambitsioonikas), T (timed – ajastatud, tähtajaline) (arvestada võimalusel). Teenusel võib olla mitu (kuni 3) eesmärki.

3. Teenuse arendaja, korraldaja ja osutaja

Teenuse arendaja: *Teenuse sisulise arendamise eest vastutav struktuuriüksus (talitus, osakond või ametikoht), kes jälgib teenuse osutamise tulemuslikkust, analüüsib protsesside toimivust ja kavandab teenuse osutamiseks vajalike ressursside olemasolu.*

Teenuse korraldaja: *teenuse kirjeldusele vastava teenuse osutamiseks vajalike eelduste tagaja. Teenuse korraldaja tellib teenuste osutamiseks vajalikud vahendid, korraldab*

töötajate värbamise ning hoolitseb töökorralduse eest.

Teenuse osutaja: Väikseim kirjeldusele vastava teenuse osutamist võimaldav struktuuriüksus. Väärtuse looja sihtrühmale (kliendile).

Teenuse arendaja, korraldaja ja osutaja võivad osade teenuste puhul kattuda. Kui teenusel on mitu korraldajat või osutajat, tuleb täpsustada igaihe osa selles.

4. Otsene kasusaaja ja sihtrühm

Sihtrühm: Sihtrühm väljendab suurimat ühiste tunnustega kliendigruppi, kellele teenust samadel tingimustel (ressursid, tegevused) pakutakse (kes teenust tarbib ja kellele teenus on suunatud). Sihtrühm ei tohi olla liiga üldine.

Kasusaaja: Eraldi tuleb ära märkida grupid, kes on teenusest mõjutatud (kes saavad kasu).

5. Teenust iseloomustav lühikirjeldus

Lühikirjeldus annab ülevaate teenuse olemusest. Lühikirjelduses on täpsemalt välja toodud teenuse eesmärk ja sisu. Lühikirjelduses esitatakse teenuse osutaja poolt täidetavad ülesanded, alamprotsesside ja tööloikude tegevusvõimete kirjeldused. Tegevusvõime on kokkuleppeline teenuse osa, mille osutamise eelduseks on terviklikust teenusest erinev väljaõpe või vahendid. Tegevusvõimeteks võib teenuse vajadusel jagada protsessi keerukuse või tegevusmahu alusel.

6. Alamprotsessid ja nende vastutajad

Teenuse alamprotsess on teenusest hierarhias madalamal asuv protsess. Alamprotsessid on sarnased võimekusega ehk siin kirjeldatakse ära mida ja kelle poolt osutatakse. Alamprotsesside tulemusel tekib teenus.

Väljatoodud teenuse osutajad peavad olema kooskõlas punktis 3 tooduga ehk peab olema selgitatud, milline osakond teenuse osa/ alamprotsessi osutab. Alamprotsessi eest vastutaja võib olla ka erinev struktuuriüksus.

7. Teenuse osutamiseks vajalikud ressursid

Teenuse osutamiseks vajalikud eeldused ja ressursid kirjeldavad vajaminevaid vahendeid, et teenust oleks võimalik edukalt osutada. Vajalik on välja tuua teenuse osutamiseks vajalik ressursid teenuse osutamise hetkel. Oluline, et selguks ka teiste osakondade poolt vajalikud eeldused teenuse osutamiseks ning seosed teiste teenustega (nt kui teenuse osutamise eelduseks on teise teenuse osutamise valmisolek).

(Näide)

Töökohtade arv: 7

Pidevalt töötavate isikute arv: 7

Lahti tuleb kirjutada, kui palju ja milline ressurss on teenuse osutamise eelduseks. Ressursi suhtes spetsiifiliste nõuete olemasolul tuleb lisada vastav viide või kirjeldus. Kui teenuse osutamiseks on vajalik mitme töökoha olemasolu, tuleb töökohtade vajalikud ressursid liita ning eraldi välja tuua töökohtade arv. Kui ressursi koondub mitu isikut (nt kui ollakse korraga valves), siis tuleb eraldi välja tuua ka grupi ressurss.

Kui teenust on sündmuse ulatusest, teenuse osutamise keskkonnast või muudest eripärastest tingimustest lähtuvalt vajalik osutada täiendavate ressurssidega, tuleb ressursid jaotada tasemetesse. Tasemete jaotus peab olema tehtud selliselt, et kõige aluseks on esimene tase. Teine tase koosneb esimesest tasemest ja sellele liidetud teise taseme osutamiseks vajalikust ressursist. Iga järgmise taseme puhul toimub liitmine sarnaselt. Viimane tase on kõikide eelnevate tasemete summa. Seeläbi moodustub tasemete hierarhia. Paljude teenuste puhul ongi esimene tase ainus tase.

8. Tulemuslikkuse mõõtühik

Mõõdik ehk indikaator, mille abil saab hinnata teenuse osutamise tulemuslikkust. Mõõdikuid peab olema optimaalne arv, mõõdiku määratlemisel tuleb hinnata selle mõju suhet mõõtmise panustatud ressursi. Mõõdikud peavad katma kogu teenuse eesmärgi ulatuse. Mõõdikute määratlemisel tuleb jälgida, et mõõdetud oleks:

- a) teenuse eesmärgi täitmine (mõju või tulemuse saavutamine);*
- b) teenuse osutamise kvaliteet;*
- c) teenuse osutamise efektiivsus.*

9. Teenusvõimekuse omahind

Teenuse võimekuste omahind kirjeldab kui palju käesolev teenus maksab või mille alusel saab hinda mõõta. Omahind koosneb teenuse jätkusuutlikuks osutamiseks vajalikest perioodilistest kuludest. Omahind võib jaguneda teenuse osutamise mahust sõltumatuteks kuludeks (valmisoleku kulu ehk püsikulu) ja teenuse osutamise kuludeks (muutuvkulu). Mõlema kulu puhul tuleb kindlasti märkida ühik, mille kohta kulu arvestatakse. Omahinna hulka ei arvestata teenusvõimekuse loomisega seotud soetuste kulusid, kuid arvestada tuleb seadmete kulumit.

10. Teenusega seotud juhendid

Õigusaktid, juhendid ja korrad, millest tuleb teenuse osutamisel juhinduda ja mis on otseselt seotud teenuse sisulise osutamisega. Eesmärk on teada, mis aktid kehtestavad

valdkonnas detailseid norme.

11. Teenuse kirjelduse kuupäev

Teenuse kirjelduse versiooni kuupäev (viimaste muudatuste tegemise kuupäev) märkida dokumendi päisesse paremale poole.

LISA 4. Teenuskaartide uuendamise kord

Lisa 3
Kinnitatud
Päästeameti peadirektor
09.03.2012 käskkirjaga nr 106

Päästeameti teenuste loetelu ja teenuskaartide uuendamise kord

1. Kõigi Päästeameti teenuste loetelus toodud teenuste kohta koostatakse vormikohased teenuskaardid vastavalt käskkirja lisa 2 toodud juhistele.
2. Päästeameti teenuste kohta koostatud teenuskaardid on Päästeameti teenistujatele kättesaadavad PAI-s.
3. Valdkonna teenuste loetelu ning teenuskaartide ajakohasena hoidmise ja uuendamise korraldamise eest vastutab vastava valdkonna Päästeameti struktuuriüksuse juhataja või struktuuriüksuse väline teenistuja (edaspidi teenuse omanik).
4. Päästkeskuse teenuste eest vastutavad ametnikud esitavad ettepanekud teenuste loetelu või teenuskaartide muutmiseks või uue teenuskaardi koostamiseks päästkeskuse juhile, kes esitab ettepanekud koos põhjendustega vastavale teenuse omanikule ajavahemikus 01.-15. august.
5. Päästeameti teenuste loetelu ja uute teenuskaartide või olemasolevate teenuskaartide muutmise motiveeritud ettepanekud (edaspidi ettepanekud) esitab teenuse omanik hiljemalt 15. septembriks arendusosakonnale.
6. Arendusosakond korraldab ettepanekute arutelu, kus osalevad Päästeameti peadirektor ja peadirektori asetäitjad (edaspidi Päästeameti juhtkond), teenuse omanikud ja päästkeskuste juhid.

7. Päästeameti juhtkond teeb otsuse esitatud ettepanekute kinnitamise kohta hiljemalt 15. oktoobriks.
8. Erakorraline Päästeameti teenuste loetelu ja teenuskaartide muutmine toimub vastavalt vajadusele teenuse omaniku ettepanekul või Päästeameti juhtkonna otsusel.
9. Teenuste omanikud on kohustatud hiljemalt 1 kuu jooksul peale Päästeameti juhtkonna poolt ettepanekute heakskiitmist tegema muudatused teenuskaartides või koostama uue teenuse teenuskaardi ja edastama seejärel teenuskaardi arendusosakonnale.
10. Teenuskaartide uuendamise eest PAI-s vastutab arendusosakond.
11. Peale uue või muudetud teenuskaardi PAI-sse ülespanemist loetakse teenuse teenuskaart kehtivaks.

LISA 5. Päästkeskuse poolt päästerühmale kasutusse antud vara nimekiri

1. Päästerühma kasutusse antav vara:

	Nimetus	Kogus
Kaitseriietus		
1.	Kiivrid, kindad, kummikud	34
2.	Tööriete komplekt (suve)	12
3.	Tööriete komplekt (talvine)	34
4.	Vihmamantlid	20
Tulekustutusvarustus		
5.	Hargmik	1
6.	Kustutusluud	1
7.	Käsiplits 12 l	3
8.	Pulberkustuti 9 kg	3
9.	Vahtkustuti 9 kg	3
Käsitöövahendid		
10.	Kang (suur)	6
11.	Sõrgkang	6
12.	Kirka	6
13.	Kirves (väike)	6
14.	Kühvel	32
15.	Labidas	8
16.	Tangid (metalli)	2
17.	Mootorsaag "Stihl"	1
18.	Puusaag	5
19.	Rauasaag	5
20.	Reha	30
21.	Ts.ämber	34

22.	Tööriista kohver	1
Varingu varustus		
23.	Kaitseprillid	35
24.	Tolmumask	150
Veeõnnetuste varustus		
25.	Päästerõngas	1
26.	Viskeliin	1
27.	Päästevestid	2
Meditšiinivarustus		
28.	Kanderaamid (pehmed)	2
29.	Kühvelkanderaam	1
30.	Meditšiinikott	1
31.	Pulssoksümeeter	1
32.	Meditšiinipaunad	20
33.	Glükomeeter	1
Otsingu varustus		
34.	Binokkel	2
35.	Kompass + vile	23
36.	Kõvastirääkija	2
37.	Varustuse kotid (nuga, taskulamp, joogipudel)	20
38.	Tööriista kott (labidas, kirves, lamp, saag, nuga, tangid)	1
Õlitõrje varustus		
39.	Õlikindel riietus	27
40.	Õlikindlad kindad	40
41.	Ühekordsed riided	40
Muu varustus		
42.	Jalgrattad	3
43.	GPS	5
44.	Käsiraadiojaam	3
45.	Sülearvuti	1
46.	Koera puurid	2
47.	Supitermos 24 l	1
48.	Jätkredel "Algo"	1
49.	Tuletõrjenõör 33m	1

LISA 6. Ekspertintervjuude kokkuvõte

Päästeameti nägemus Päästerühmast ja tema perspektiiv teenuste mudelis

Küsimused	Kokkuvõte
Milliseid vabatahtlikke päästeorganisatsioone te teate?	Kõik intervjuueeritavad teavad vabatahtlikke komandosid ja Päästerühma. Lisana on väljatoodud ka Mere ning Järvepääste Liitu. Enamus teab ka Kaitseliitu, ELF ja Punast risti, kuigi lisavad, et tegemist ei ole otseselt päästeorganisatsioonidega vaid päästealal tegutsevate ühendustega.
Kas olete teinud koostööd Päästerühmaga (operatiiv-sündmused, ennetuskampaania raames, muu teenistusliku ülesande täitmisel)? Täpsustage, milles koostöö seisnes. Täiendavalt: võrdlusmoment: kuidas Teie arvate, kas teine teenusepakkuja saaks antud olukorras tegutseda efektiivsemalt?	Küsitletavatest vaid üks pole Päästerühmaga teiselt kokkupuutunud. Enamus on koostööd teinud metsakustutus töödel. Kolm intervjuueeritavat on olnud Päästerühmaga reostuskorje töödel ja ka Aegna saare valvega seonduvalt. Kõik on kindlad, et Päästerühm on olnud nendega koos töötades parim teenuse pakkuja. Rõhutatakse Päästerühma head organiseeritust ja juhitavust (on olemas juhtimisstruktuur, rühmad ja nende juhid), samuti tuakse esile head väljaõpet. Teevad tööd ühtse rühmana ja on siiani suutnud täita omale lepinguga võetud kohustused. Kahel korral on Päästerühmale usaldatud sündmusel oma tööloik.
Kuidas jäite rahule Päästerühma pakutava teenusega? [Andke hinnang viiepallise hindamiskaala järgi, kus 1 on mitterahuldav ning 5 on suurepäraseks]	Kõik hindavad koostööd Päästerühmaga heaks või suurepäraseks. (hinded 4 ja 5)
Milliste muude vabatahtlike organisatsioonidega olete koostööd teinud (operatiiv-sündmused, ennetus)? Täpsustage, milles koostöö seisnes.	Koostööd on tehtud Kaitseliidu, ELFi, Punase risti ja vabatahtlike komandodega. ELFi puhul koostöö juhtkonnaga hea, aga reageerimisel hinnatakse halvaks, kuna puudub juhtimine ja kindlus, kui palju on inimesi sündmusele tulemas.
Kuidas jäite koostööga rahule? [Andke hinnang viiepallise hindamiskaala järgi, kus 1 on mitterahuldav ning 5 on suurepäraseks]	ELFi puhul koostöö juhtkonnaga hea, aga reageerimisel hinnatakse halvaks, kuna puudub juhtimine ja kindlus, kui palju on inimesi sündmusele tulemas. Kaitseliiduga ollakse rahul, Päästekomandode puhul ei olda rahul koolituse taseme ja juhtimise puudumisega.

<p>Kas teie arvates on erinevus vabatahtliku komando ja Päästerühma mudeli vahel? (Tavainimene ei suuda hinnata organisatsioonide mudelite erinevusi ilma, et seda talle eelnevalt tutvustataks)</p>	<p>Enamus vastanutest ei suuda hinnata organisatsioonide mudelite erinevusi ilma, et talle seda eelnevalt tutvustataks. Erinevust nähakse pigem tegevuse mastaabis (komandol oma väljasõidupiirkond vastavalt paiknemisele aga Päästerühm reageerib vajadusel ka väljapoole regiooni, puudub tihedam side kogukonnaga. Jätkuvalt tuuakse välja Päästerühma parem juhitavus ja struktureeritus. Pooled intervjuueeritavad märgivad ka, et Päästerühma tegevusspekter on märgatavalt laiem, mis võimaldab rühma kasutust suurema osa teenuste täitmiseks. Erinevust nähakse ka organisatsioonide operatiivtöösse kaasamises, komando kaasatakse vastavalt reageerimiskorradele, päästerühm, aga vajadusel operatiivkorrapidaja korraldusel. Päästerühma nähakse rohkem tegevuse põhiseana, aga suuremas pildis on mõlema organisatsiooni tegevus suunatud turvalisuse suurendamisele ja tagamisele ühiskonnas.</p>
<p>Kui jah, siis milliseid erinevusi näete koostöövõimalustes? (millist kasutaksite)</p>	<p>Lähtudes organisatsioonide erinevustest nähakse koostöövõimalustes erinevusi eelkõige isikkoosseisu suuruses, väljaõppe tasemes ja reageerimispiirkonnas. Päästerühma kasutatakse suurt inimressurssi vajavatel õnnetustel ja ka pikaajalistel sündmustel. Samuti spetsiifiliste päästealaste projektide läbiviimiseks. Komandos nähakse rohkem kindla väljasõidualal tulekustutusteenuse pakkujat ning muu sotsiaalse tegevuse pakkujana kogukonnas. Koostööpartneri valikul lähtuksid kõik küsitletavad juhtunud sündmuse asjaoludest ning organisatsioonide eripärast.</p>
<p>Kas leiate, et päästetööde jaoks on vajalik omada inimressurssi reservi (Päästerühm)</p>	<p>Kõik küsitletud päästetööde teenuse eksperdid, operatiivkorrapidajad ja Päästeameti päästetööala juhid on üksmeelel, et vabatahtlikest moodustatud reserv on kindlasti vajalik.</p>
<p>Kui jah, siis kui suur peaks olema päästereserv?</p>	<p>Senine analüüs puudub, aga üldiselt nähakse reservi suuruse prognoosimisel eelkõige vajadust lähtuda sündmuse eripärast. Keskmiselt nähakse, et arvestatav hulk oleks 15 – 30 reageerijat. Suurt tähelepanu pööratakse vajadusele tagada reserv pikema ajaliselt.</p>
<p>Kas päästereserv peaks olema üle-eestiline?</p>	<p>Reservi paiknemisekohapealt täit selgust ei ole, puudub seni korralik analüüs, ideaalis nähakse kõikides regioonides, aga tuginedes Eesti väiksusele, kuluefektiivsusele ning sellele, et reserv ei pea olema esmareageerija nähakse ka võimalust ainult ühes punktis paiknemisel.</p>

Millise ettevalmistusega peaks olema päästereserv?	Päästereservi puhul peetakse vajalikuks vähemalt vabatahtliku baas koolituse olemasolu, samas arvatakse, et ei ole põhjendatud kõigi liikmete liigne koolitamine. Pigem nähakse võimalust mingile osale vastavalt vajadusele anda erioskuste koolitusi. Täiendavalt soovitakse reservilt vastavalt sellele, mis teenust neilt soovitakse oskust ringikäia vajamineva varustuse ja tehnikaga (nt. reostustõrje varustus). Rõhutatakse, et ettevalmistus peaks tagama arusaamise subordinatsioonist, töödistsipliinist, alluvussuhetest ja üksuse juhitavuse operatiivtöös.
Millised vahendid peaks olema päästereservil?	Varustuse omamise kohalt eeldatakse päästereservilt oma äratuntava vormi olemasolu ja võimet sündmustele reageerides esmaseks tegevuseks. Võimalusel vastavalt tellitud teenusele ka mingi erivarustuse valmidus, aga üldiselt nähakse võimalust anda sündmuse lahendamiseks vajaminev varustus pääste poolt.
Millised peaks olema rahastuse põhimõtted päästereservi toetamiseks (sama mis komandodel vs muu lahendus)?	Rahastuse põhimõtted peaks lähtuma vastavalt soovitud teenuste täitmise maksumusest. Peaks jälgima ka teenuse keerukust ja kindlasti ei peaks vabatahtlik teenuse täitmisel ise kandma muid kulusid, kui oma vabaaja panustamine.
Kas senine rahastus on olnud piisav või näete vajadust muutmiseks?	Senise rahastuse kohapealt ei osata võtta seisukohta, kuna ei teata summasid ja rahastuse põhimõtteid.
Millised võiks olla päästereservi tagamise muud meetmed.	Muude võimalustena tagada päästereservi nähakse Kaitseväe senisest enamat kasutust. Reostustõrje sündmuste puhul ka ELFi kaasamist. Veel on pakutud ka pääste enda vabas valves olevate töötajatest reservi moodustamise võimalust.
Millised võiksid olla reservi jätkusuutlikkuse tagamise mitterahalised motivatsioonid	Mitterahaliste motivaatoritena on enim nimetatud vabatahtlike kaasamist pääste poole õppustesse ja ka muudesse tegevustesse. Võimaldada kaasatavatel end tunda kasulikuna riigile ja ka selle tunnustamine. Vabatahtlike koordinaatorite töökohtade loomine. Värbamisel jälgida inimeste eelnevaid oskusi ja luua teenustele tuginev värbamissüsteem. Vabatahtlikku tegevust toetava õigusruumi arendamine. Välisriikides koolituste võimaluse loomine.
Milliseid teenuseid Teile teadaolevalt vabatahtlikud päästeorganisatsioonid Eestis täidavad?	Vabatahtlike organisatsioonide poolt täidetavatest teenustest teadsid kõik tulekustutusteenust ja ka ennetusteenust. Välja toodi ka teadmist, et tegelikult ei täidagi keegi tervet teenust vaid osasid teenuse võimekusi.

<p>Milliseid teenuseid on Päästeametil vabatahtlikelt organisatsioonidelt tellida?</p>	<p>Päästeametil on huvi vabatahtlikelt tellida väljaõppega töötajad tulekustutustöödel, metsakustutus, kuluvalve, meeskondade täiendamine, õlitõrje seadmetega töötamine, otsingu koerad, tugiteenused väljaspool otsest ohu kollet. Komandodele baasteenusel suitsusukeldumine ja liiklusavariid. Päästerühmalt sündmuskohalogistika ja staabi toetus, reostus, varingud, metsa kustutus, suurõnnetustel inimressurs, harva esinevad teenused – asju mida juhtub harva aga vaja on näiteks nõörid, miks mitte saaste ärastus.</p>
<p>Milliselt päästeorganisatsioonilt (s.o komandolt või Päästerühmalt) näete vajadust teenust edaspidi tellida?</p>	<p>Teenuse tellimisel ei nähta niivõrd vajadust kindla organisatsiooni järgi kui soovi kaasata teenusest tulenevalt vastavat võimekust omavat organisatsiooni.</p>
<p>Kus Päästerühm võiks olla parem kui teised, millised on tema tugevad küljed?</p>	<p>Päästerühma tugevuseks loetakse järjepidevat väljaõpet, olemasolevaid meeskondi ja nende juhte. Toimib operatiivtöö alane juhtimine, tagatud oma tugiüksused. Rõhutatakse organiseeritud ja distsiplineeritud inimeste rohkust. Tegevustest eristuvad ulatuslikud ja pikaajalised sündmused ning otsingutööd nii maastikul, kui varinguotsingud koertega.</p>